

*Plan Gospodarki Odpadami dla Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego
aktualizacja na lata 2009-2012 i dalsze*

ZAŁĄCZNIK 2

**Program usuwania azbestu
i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie
Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7**

SPIS TREŚCI

1. Cel i zadania „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7 na lata 2007 – 2013”	3
2. Wiadomości ogólne o azbestie	4
2.1. Budowa i rodzaje azbestu	4
2.2. Właściwości i zastosowanie azbestu	6
2.3. Wpływ azbestu na organizm ludzki	9
2.4. Zanieczyszczenie środowiska azbestem	11
3. Regulacje ustawowe dotyczące użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest	12
3.1. Akty prawne regulujące użytkowanie i usuwanie wyrobów i odpadów zawierających azbest	12
3.2. Obowiązki właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami, urządzeniami i wyrobami zawierającymi azbest	18
3.2.1. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest	18
3.2.2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów	21
3.2.3. Obowiązki wykonawcy prac związanych z usuwaniem azbestu oraz postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest	22
3.2.4. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu, terenu, instalacji z azbestu	25
3.3. Transport odpadów zawierających azbest	28
3.4. Składowanie odpadów zawierających azbest	30
3.5. Zadania Gmin członkowskich oraz Związku gmin związane z usuwaniem azbestu	32
4. Gospodarowanie wyrobami i odpadami zawierającymi azbest na terenie Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7	34
4.1. Charakterystyka Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7	34
4.2. Wyroby zawierające azbest na terenie Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7	35
4.2.1. Inwentaryzacja wyrobów azbestowych w gminach na terenie Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7	36
4.3. Koszty usuwania azbestu z terenu Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7	38
4.3.1. Propozycja finansowania usuwania azbestu	39
5. Możliwości pozyskania środków finansowych na działania związane z usuwaniem azbestu	39
5.1. Ogólnopolskie instrumenty wspierające bezpieczne usuwanie wyrobów azbestowych	39
5.2. Instrumenty wspierające bezpieczne usuwanie wyrobów azbestowych w województwie dolnośląskim	42
6. Harmonogram realizacji Programu usuwania azbestu.	44
7. Streszczenie w języku niespecjalistycznym	45
8. Wykaz podmiotów posiadających decyzje zatwierdzające program gospodarki odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest	46
9. Literatura	48
10. Załączniki	49
11. Spis pojęć	57

WYKAZ TABEL

Tab. 1.	Kierunki wykorzystania azbestu	8
Tab. 2.	Zakładane ilości odpadów azbestowych usuwanych z terenu Związku Gmin	36
Tab. 3.	Ilość punktów/nieruchomości na terenie których znajdują się wyroby zawierające azbest, na terenie Związku Gmin	37
Tab. 4.	Ilość wyrobów zawierających azbest na terenie Związku Gmin	38
Tab. 5.	Harmonogram realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7 na lata 2008 - 2014”	44

1. Cel i zadania „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7 na lata 2007 - 2013”.

Celem programu jest:

- przedstawienie oddziaływania wyrobów zawierających azbest na zdrowie człowieka i środowisko naturalne,
- podniesienie świadomości społecznej odnośnie zagrożeń powodowanych przez wyroby zawierające azbest,
- zapoznanie z obowiązującymi przepisami prawnymi oraz wynikającymi z nich procedurami dotyczącymi postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- określenie harmonogramu zadań oraz oszacowanie kosztów usunięcia wyrobów zawierających azbest,
- oczyszczenie obszaru Związku ZGPD-7 z azbestu oraz usunięcie wyrobów zawierających azbest,
- wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców powiatu spowodowanych azbestem oraz ustalenie koniecznych do tego uwarunkowań,
- spowodowanie sukcesywnej likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko i doprowadzenie, w określonym horyzoncie czasowym, do spełnienia wymogów ochrony środowiska,
- pomoc mieszkańcom gmin Związku w realizacji kosztownej wymiany płyt cementowo – azbestowych zgodnie z przepisami prawa,
- wskazanie możliwości pozyskania funduszy na usunięcie wyrobów zawierających azbest.

Zadaniem programu jest określenie warunków sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest. W programie zawarte zostały:

- oszacowane ilości wyrobów azbestowych oraz ich rozmieszczenie na terenie powiatu,
- oszacowane jednostkowych kosztów usuwania dachowych pokryć azbestowych,
- propozycje odnośnie udzielania przez samorządy pomocy mieszkańcom w usuwaniu azbestu.

2. Wiadomości ogólne o azbeście.

2.1. Budowa i rodzaje azbestu

Azbest jest nazwą handlową grupy minerałów włóknistych, które pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami różnych metali. W zależności z jakim metalem krzemiany tworzą związek wyróżnia się kilka typów azbestu o różnej szkodliwości dla zdrowia. Najgroźniejszy jest azbest niebieski (krokidolit). Największe zastosowanie przemysłowe ma azbest biały (chryzotyl), następnie azbest niebieski oraz brązowy (amosyt).

WZORY CHEMICZNE

- chryzotyl $Mg_6[(OH)_8Si_4O_{10}]$
- krokidolit $Na_2Fe_3Fe_2[(OH)Si_4O_{11}]_2$
- amozyt $(Fe,Mg)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$
- antofyllit $(Mg,Fe)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$
- tremolit $Ca_2Mg_5[(OH)Si_4O_{11}]_2$
- aktynolit $Ca_2/Mg[(OH)Si_4O_{11}]_2$

Pod względem mineralogicznym rozróżnia się dwie grupy azbestów:

- grupę serpentynów (chryzotyli)
- grupę azbestów amfibolowych

Wyroby zawierające azbest oraz odpady azbestowe można również podzielić – w zależności od trwałości i ilości zastosowanego spoiwa wiążącego – na:

- miękkie (łamliwe, kruche)
- twarde (niekruche, sztywne)

Wyroby „miękkie” o gęstości $< 1000 \text{ kg/m}^3$. Charakteryzują się dużym procentowym udziałem azbestu. Łatwo ulegają uszkodzeniom, powodując duże emisje pyłu azbestowego. Najczęściej spotykane są w obiektach przemysłowych (elektrociepłownie, huty). Narażeni na oddziaływanie ich pyłów są pracownicy wykonujący remonty izolacji lub uszczelnienia urządzeń z udziałem azbestu.

Wyroby miękkie to m.in.

- sznury, płótna, tkaniny z dodatkiem azbestu (lub wykonane z samego azbestu),
- płyty i uszczelki kinkieryt (typu Gambit, Polonit), stosowane w ciepłownictwie na złączach rur, zaworów z gorącą wodą lub parą,
- płaszcze azbestowo-gipsowe stosowane w izolacji rur w ciepłownictwie,
- płyty i tektury miękkie (stosowane w izolacjach ognioochronnych),

- płyty ognioochronne typu "PYRAL" produkcji czechosłowackiej lub "SOKALIT" produkcji NRD, zawierające ok. 30 – 50 % azbestu (służą do okładzin ognioochronnych konstrukcji budynków oraz jako sufity podwieszane o podwyższonej odporności na ogień, także jako materiał do klap przeciwpożarowych i przeciwdymnych),
- natryski azbestowe na konstrukcje stalowe zastosowane jako ognioochronne zabezpieczenie stalowej konstrukcji budynków o tzw. Konstrukcji niesztynnej.

Wyroby „twarde” o gęstości $> 1000 \text{ kg/m}^3$. Są to najpowszechniej występujące w krajowym budownictwie wyroby zawierające azbest. Charakteryzują się dużym stopniem zwięzłości, dużym udziałem spoiwa (najczęściej jest nim cement), niską procentową zawartością azbestu (ok. 5 % płytach płaskich lignocementowych modyfikowanych, 12 – 13 % w płytach płaskich i falistych azbestowo-cementowych i ok. 20% w rurach azbestowo-cementowych). W przeciwieństwie do wyrobów miękkich, przez długi okres pozostają wyrobami emitującymi małe ilości pyłu azbestu. Można je więc uważać za mniej groźne w użytkowaniu oraz podczas prac remontowych od wyrobów miękkich. Mniej groźne są też ich odpady. Emisja pyłu azbestu może powstawać podczas uszkodzeń mechanicznych np. przy piłowaniu lub szlifowaniu szybkoobrotowymi narzędziami elektrycznymi, nie wyposażonymi w miejscowe odciągi pyłu. Do emisji pyłu dochodzi także w trakcie trwania destrukcji np. emitują go stare płyty pokryć dachowych azbestowo-cementowych o naruszonej przez czynniki atmosferyczne lub chemiczne powierzchni zewnętrznej. Wówczas zanieczyszczony jest też grunt w bezpośrednim sąsiedztwie rynny odprowadzającej wodę opadową.

Wyroby twarde to m.in.:

- płyty azbestowo – cementowe faliste
- płyty azbestowo-cementowe płaskie prasowane,
- płyty azbestowo-cementowe KARO
- płyty warstwowe PW3/A i podobne
- rury azbestowo-cementowe
- złącza, listwy, gąsiory wykonane z azbestocementu,
- płaszcze azbestowo-cementowe stosowane w izolacji rur w ciepłownictwie.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. - w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. 2001, Nr 112, poz. 1206) odpady zawierających azbest klasyfikowane są jako odpady niebezpieczne z przypisanymi następującymi kodami klasyfikacyjnymi:

- 06 07 01* - Odpady azbestowe z elektrolizy,
- 06 13 04* - Odpady z przetwarzania azbestu,
- 10 11 81* - Odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła),

- 10 13 09* - Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo azbestowych,
- 15 01 11* - Opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi,
- 16 01 11* - Okładziny hamulcowe zawierające azbest,
- 16 02 12* - Zużyte urządzenia zawierające azbest,
- 17 06 01* - Materiały izolacyjne zawierające azbest,
- 17 06 05* - Materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

2.2. Właściwości i zastosowanie azbestu

Azbest posiada unikalne właściwości chemiczne i fizyczne, takie jak:

- odporność na bardzo wysokie temperatury
- termoizolacyjność
- odporność na działanie chemikaliów, kwasów, zasad, wody morskiej
- duża sprężystość i wytrzymałość mechaniczna.

Cechy te spowodowały, że znalazł on zastosowanie w wyrobie bardzo różnorodnych produktów.

Zastosowanie azbestu

Dzięki od dawna znanym właściwościom : wysokiej wytrzymałości mechanicznej, odporności na agresywne środowisko chemiczne oraz odporności na wysoką temperaturę, azbest zyskał szeroką popularność i szerokie zastosowanie w gospodarce światowej. Tyczy się to w szczególności trzech minerałów: powszechnie stosowany chryzotyl, w mniejszym stopniu wykorzystywany krokidolit i jeszcze rzadziej stosowany amozyt.

Wyroby azbestowe szczególnie powszechnie wykorzystywano w kilku dziedzinach gospodarki:

Budownictwo: Azbest stosowano w wyrobach budowlanych powszechnego użycia: eternit, czyli płyty faliste azbestowo-cementowe o zawartości 10-13% azbestu do pokryć dachowych, płyty prasowane- płaskie o zbliżonej zawartości azbestu, płyty KARO- dachowe pokrycia lub elewacje, rury azbestowo-cementowe wysokociśnieniowe, kanalizacyjne, stosowane także jako przewody wentylacyjne i dymowo-spalinowe (zawartość azbestu ok.22%) , kryształki azbestowo-cementowe oraz elementy wielkowymiarowe, stosowane w budownictwie ogólnym i przemysłowym (płyty azbestowo-cementowe płaskie wykorzystywane w lekkich przegrodach ścian warstwowych i wbudowane w płyty warstwowe prefabrykowane- PW3/A, PŻ/3W i PŻ 3/A/S)Azbest mógł być stosowany wszędzie tam, gdzie potrzebna była podwyższona odporność ogniowa i zabezpieczenia ogniochronne elementów narażonych lub potencjalnie narażonych na wysoką temperaturę (klapy przeciwpożarowe, ciągi telekomunikacyjne, tablice rozdzielcze elektryczne, węzły ciepłownicze, obudowa klatek schodowych, przejścia kabli elektrycznych, przewodów ciepłowniczych i wentylacyjnych

między stropami, zabezpieczenia elementów stropowych i ściennych strychów, piwnic, dróg ewakuacyjnych, konstrukcji stalowych). Azbest stosowano także w tkaninach wygłuszających hałas. Wyroby z azbestem projektanci dobierali indywidualnie do obiektów, z uwzględnieniem wymagań przeciwpożarowych.

Energetyka: Azbest stosowano w elektrociepłowniach i elektrowniach, w obmurzach kotłów (jako izolacje termiczne w formie sznurów i tektur na uszczelnieniach dylatacji podgrzewaczy powietrza) a także w uszczelnieniach urządzeń poddanych wysokiej temperaturze, w zaworach, wymiennikach ciepła, w izolacjach tras ciepłowniczych (jako płaszcze azbestowo-cementowe lub azbestowo-gipsowe).

Wyroby zawierające azbest umiejscowione są w:

- kominach o dużej wysokości (dylatacje wypełnione sznurem azbestowym)
- chłodniach kominowych (pyły azbestowo-cementowe w zraszalnikach i obudowie wewnętrznej chłodni)
- chłodniach wentylatorowych (w obudowie wewnętrznej chłodni)
- rurach odprowadzających parę, zraszalnikach itp. (w formie izolacji cieplnej ze sznura azbestowego)

Transport: Azbest stosowano do izolacji termoizolacji elektrycznych urządzeń grzewczych w elektrowozach, tramwajach, wagonach, metrze (maty azbestowe w grzejnikach i tablicach rozdzielczych, elektrycznych), w termoizolacji silników pojazdów mechanicznych, w uszczelkach po głowice, elementach kolektorów wydechowych oraz elementach ciernych – sprzęgłach i hamulcach. Powszechnie stosowano azbest w kolejnictwie, w przemyśle lotniczym i stoczniowym, np. w statkach, szczególnie w miejscach narażonych na ogień, wymagających zwiększonej odporności na wysoką temperaturę.

Przemysł chemiczny: Z azbestu wykonane są przepony stosowane w elektrolitycznej produkcji chloru.

Ponadto azbest występuje w hutach szkła.(np. w wałach ciągnących)

Kierunki wykorzystania azbestu

Tab. 1. Kierunki wykorzystania azbestu.

Lp.	Rodzaje wyrobów	Wyroby	Udział % azbestu w wyrobie	Zastosowanie	Zalety wyrobu
1.	Wyroby azbestowo - cementowe	- płyty dekarские - rury ciśnieniowe - płyty okładzinowe i elewacyjne	5 – 30 %	- pokrycia dachowe - elewacje - wodociągi i kanalizacje	- ogniotrwa-łość - odporność na korozję i gnicie - wytrzymałe mechanicznie - lekkie - trwałe - nie wymagają konserwacji
2.	Wyroby izolacyjne	- wata - włókniny - sznury - tkanina termoizolacyjna - taśmy	75 – 100 %	- izolacje kotłów parowych, silników, rurociągów, wymienników ciepła, zbiorników - ubrania i tkaniny termoizolacyjne	- odporne na wysoką temp. - trwałe
3.	Wyroby uszczelniające	- tektura - płyty azbestowo-kauczukowe - szczeliwa plecione	75 – 100 %	Uszczelnienia narażone na - wysoką temp. - wodę i parę - kwasy i zasady - oleje, gazy spalinowe	- odporność na wysoką temp. - wytrzyma-łość na ściskanie - dobra elastyczność - odporność chemiczna
4.	Wyroby cierne	- okładziny cierne - klocki hamulcowe	30 %	Elementy napędów	Chroni elementy przed przegrzaniem
5.	Wyroby hydroizolacyjne	- lepiki asfaltowe - kity uszczelniające - zaprawy gruntujące - papa dachowe - płytki podłogowe	20 – 40 %	Materiały stosowane w budownictwie	
6.	Inne	- materiały filtracyjne w przemyśle piwowarskim i w farmacji - wypełniacz lakierów i izolacji przewodów grzewczych - produkcja masek przeciwgazowych		Stosowany w różnych przemysłach	

Źródło: www.ciop.pl

2.3 Wpływ azbestu na organizm ludzki

Chorobotwórcze działanie azbestu spowodowane jest wynikiem wdychania włókien zawieszonych w powietrzu .

Jeżeli w powietrzu, którym oddychamy znajdują się włókna azbestu, to gromadzą się one i zalegają w płucach. Włókna małych rozmiarów, niewidoczne gołym okiem, wnikają głębiej do układu oddechowego (do płuc).

Pierwsze doniesienia o szkodliwym wpływie pyłu azbestu na układ oddechowy przypadają na lata 20-30 -te XX wieku i pochodzą z Anglii.

W narażeniu na pył azbestu wyróżnia się:

- ekspozycję zawodową – związaną z pracą w warunkach narażenia na pył azbestu
- ekspozycję parazawodową – dotyczy mieszkańców sąsiadujących z kopalniami i zakładami przetwarzającymi azbest oraz rodzin pracowników tych zakładów
- ekspozycję środowiskową – związaną z występowaniem azbestu w powietrzu atmosferycznym, wodzie pitnej i artykułach spożywczych.

Różnią się one w sposób istotny wielkością stężeń włókien, ich rozmiarami, długością trwania narażenia, a co za tym idzie skutkami dla zdrowia i wielkością ryzyka wystąpienia określonych nowotworów złośliwych.

Narażenie na pył azbestu może być przyczyną następujących chorób:

- pylicy azbestowej (azbestozy)
- łagodnych zmian opłucnowych
- raka płuc
- międzybłoniak opłucnej

Azbestoza pojawia się u osób pracujących w przetwórstwie azbestu, gdzie stężenie włókien we wdychanym powietrzu były bardzo wysokie i narażenie trwało dość długo /zwykle 10 lat/. Ciężkość azbestozy zależy zarówno od kumulowanej dawki włókien azbestu, jak i okresu jaki upłynął od pierwszego narażenia. Procesy zwłóknieniowe przebiegają stosunkowo wolno – rzadko objawy kliniczne pojawiają się w okresie krótszym od 10 lat. Włókna azbestowe mogą zalegać w tkance płucnej przez długi okres i proces zwłóknieniowy może się ujawniać po wielu latach od ustania narażenia.

Azbestozy nie stwierdza się w warunkach narażeń komunalnych. Stężenia włókien azbestu występujące na stanowiskach pracy są 500 – 1000 x wyższe od stężeń odnotowywanych w środowisku.

Powszechnie uznawana jest teza, że pylica azbestowa istotnie zwiększa ryzyko wystąpienia raka płuc.

Rozpoznawanie azbestozy, szczególnie jej wczesnych stadiów, stwarza znaczne trudności ze względu na brak swoistości objawów klinicznych choroby, zarówno subiektywnych jak i objawów przedmiotowych oraz zmian radiologicznych.

Zmiany opłucnowe spowodowane pyłem azbestu mogą występować pod postacią blaszek, zgrubień i odczynów wysiękowych. Łagodne zmiany opłucnowe nie mają większego znaczenia klinicznego. Zgrubienia opłucnej zwykle towarzyszą procesom włóknienia sąsiadującej tkanki płucnej.

Rak płuca jest najpowszechniejszym nowotworem złośliwym powodowanym przez azbest.

Międzybłoniak opłucnej – rzadko występujący nowotwór złośliwy. Udowodniono związek przyczynowy z ekspozycją na pył azbestu zarówno zawodową jak i środowiskową.

Główną przyczyną aktywności kancerogennej azbestu jest wydłużony kształt jego cząstek, a więc kształt typu włókno. Krytyczne wymiary włókien respirabilnych azbestu to włókna o długości $L > 5 \mu\text{m}$, średnicy $d < 3 \mu\text{m}$ i stosunku długości do średnicy włókien $L/d \cdot 3:1$.

Kształt włóknisty azbestu można uznać za czynnik rakotwórczy pod warunkiem, że włókno jest na tyle trwałe, iż może istnieć w środowisku biologicznym przez długi okres. Na przykład chryzotyl ulega częściowemu rozpuszczeniu w płynach fizjologicznych. W odróżnieniu od chryzotyłu, krokidolit prawie nie ulega zmianom w środowiskach biologicznych. Względnie dużą częstotliwość występowania międzybłoniaków u pracowników narażonych na krokidolit można by więc tłumaczyć większą trwałością tych włókien w organizmie.

Większość wdychanego pyłu usuwana jest z układu oddechowego samoistnie za pośrednictwem śluzu, a następnie odkrztuszana lub połykana. Dlatego też bardzo ważne jest, aby układ oddechowy był sprawny. Usuwanie pyłu azbestu utrudnione jest przy zapaleniach oskrzeli, szczególnie przy przewlekłych stanach zapalnych. Należy pamiętać, że jedną z głównych przyczyn przewlekłych stanów zapalnych jest palenie papierosów. Ryzyko wystąpienia raka płuc wśród osób narażonych na pył azbestu znacznie się zwiększa przy jednoczesnym paleniu papierosów. Wśród osób palących, w porównaniu z niepalącymi, ryzyko raka płuc zwiększone jest o ok. 11-krotnie. Wśród narażonych zawodowo na pył azbestu w porównaniu z nie narażonymi i nie palącymi ryzyko raka płuc jest większe 5-krotnie. Osoby narażone na pył azbestu i jednocześnie palące zwiększyć mogą to ryzyko 50 – krotnie.

Ważna jest świadomość, że choroby wywołane azbestem rozwijają się po 20 – 30 latach wdychania włókien.

Analizując szkodliwość azbestu i jego wpływ na organizm ludzki należy pamiętać iż jest on groźny dla zdrowia ludzi tylko wtedy gdy jego elementarne włókna znajdują się we wdychanym powietrzu. Azbest zabezpieczony w sposób uniemożliwiający uwalnianie się włókien do powietrza nie stanowi żadnego zagrożenia dla zdrowia.

2.4 Zanieczyszczenie środowiska azbestem

Źródła zanieczyszczenia środowiska azbestem:

1. Źródła naturalne

- zanieczyszczenia skorupy ziemskiej
- zanieczyszczenia złóż
 - * węgla kamiennego
 - * talku
 - * rud miedzi
 - * kamienia budowlanego

- wietrzenie skał mineralnych

2. Przetwórstwo azbestu

- eksploatacja złóż
- produkcja wyrobów z azbestu
- odpady produkcyjne

3. Eksploatacja wyrobów zawierających azbest

- tarcz ciernych
- tarcz hamulcowych
- obróbka mechaniczna
- prace remontowe i izolacyjne

Jedynym sposobem oczyszczania powietrza są opady atmosferyczne.

Dyrektywa 87/217/EWG w sprawie zapobiegania i zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska azbestem - wprowadza obowiązek zapobiegania emisji azbestu do powietrza, wody i gleby, poprzez jej zmniejszenie u źródła. W przypadku odpadów składowanych zaleca takie ich zabezpieczenie aby nie doszło do uwalniania azbestu ze składowiska.

W Polsce zaprzestano od 1985 r. stosowania azbestu krokidolitowego. Od dnia 19 czerwca 1999 r. obowiązuje ustawa o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest.

Od 14 maja 2002 r. obowiązuje 30 letni Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski.

Największe zanieczyszczenie pyłem azbestu może nastąpić podczas źle prowadzonych prac remontowych w obiektach zawierających azbest. Dlatego tak bardzo ważne jest przestrzeganie wszelkich procedur określonych w przepisach i zaprezentowanych w niniejszym opracowaniu.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy /Dz.U.Nr 217 poz.1833/ najwyższe dopuszczalne stężenie pyłów zawierających azbest w środowisku pracy wynosi:

a) pyły zawierające azbest oraz pyły zawierające azbest chryzotylowy i inne minerały włókniste oraz pyły zawierające inne minerały włókniste, z wyjątkiem krokidolitu -

- pył całkowity 1 mg/m^3
- włókna respirabilne $0,2 \text{ włókien w cm}^3$

b) pyły zawierające krokidolit

- pył całkowity $0,5 \text{ mg/m}^3$
- włókna respirabilne $0,2 \text{ włókien w cm}^3$

3. Regulacje ustawowe dotyczące użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

3.1 Akty prawne regulujące użytkowanie, usuwanie wyrobów i odpadów zawierających azbest

- **Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest** (tekst jednolity z 2004 r. Nr 3, poz. 20 z późn. zm.) Ustawa weszła w życie od 28 września 1997 roku. Zakazuje ona wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Zgodnie z ustawą produkcja płyt azbestowo-cementowych została zakończona we wszystkich zakładach do 28 września 1998 r., a z dniem 28 marca 1999 r. nastąpił zakaz obrotu tymi płytami. Wyjątek stanowi tylko azbest i wyroby zawierające azbest dopuszczone do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny spośród wyrobów określonych w załączniku nr 1 do ustawy. Wykaz tych wyrobów określa corocznie Minister właściwy do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia. Wymieniona ustawa praktycznie zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce, pozostaje natomiast problem sukcesywnego usuwania zużytych wyrobów w sposób niezagrażający zdrowiu ludzi i zanieczyszczeniu środowiska. Ustawa porządkuje również zagadnienia związane z opieką zdrowotną pracowników, którzy mieli kontakt z azbestem.
- **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach** (Dz.U. 2007 nr 39 poz. 251 z późn. zm.). Ustawa określa zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. W ustawie określone są obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych. Ustawa reguluje całokształt spraw administracyjnych, związanych z postępowaniem przy zbieraniu, transporcie, odzysku i unieszkodliwianiu, w tym składowaniu odpadów, a także wymagań technicznych i organizacyjnych dotyczących składowisk odpadów. Ustawa wprowadza obowiązek opracowania planów gospodarki odpadami na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Zgodnie z art. 31 ustawy z dnia 27 lipca 2001r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony

środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw, krajowy plan gospodarki odpadami został przyjęty pod koniec 2002 roku. Art. 10, ust. 4 tej samej ustawy stanowi, że wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, zawierające plany gospodarki odpadami mają być uchwalone przez odpowiednie organy w następujących terminach:

- programy wojewódzkie – do 30 czerwca 2003 r. – uchwalane przez sejmiki województw,
 - programy powiatowe – do 31 grudnia 2003 r. - uchwalane przez rady powiatów,
 - programy gminne – do 30 czerwca 2004 r. - uchwalane przez rady gmin.
- **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane** (Dz.U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118 z póź. zm.) Wśród wielu przepisów znajduje się zapis mający zastosowanie w przypadkach występowania azbestu. Art. 30 ust. 3 stanowi: właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych, objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1 tego art. jeżeli ich realizacja może naruszyć ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować:
 - zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia
 - pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków,
 - pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych,
 - wprowadzenie, utrwalenie bądź zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów sąsiednich.
 - **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska** (Dz.U. z 2006r., Nr 129, poz. 902 z póź. zm.) Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa zawiera szereg istotnych i ważnych postanowień dotyczących m.in.:
 - państwowego monitoringu środowiska, jako systemu pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku,
 - opracowania prognoz oddziaływania na środowisko, w tym gospodarki odpadami, a także programów wojewódzkich, zmierzających do przestrzegania standardów jakości środowiska,
 - ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem, sposobu postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska,
 - kar i odpowiedzialności za nieprzestrzeganie zasad i przepisów dotyczących ochrony środowiska,
 - konieczności oznaczenia instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz miejsc, w których on się znajduje.
 - **Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw** (Dz.U. Nr 100, poz. 1085, z późn. zm.). Ustawa reguluje tryb postępowania oraz obowiązki podmiotów określanych ustawą. W art. 54 ustawa odnosi się do odpowiednich zapisów ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. Ustawa udziela delegacji ministrowi właściwemu do spraw gospodarki, do określenia w drodze rozporządzenia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, ministrem właściwym do spraw transportu oraz ministrem właściwym do spraw środowiska – sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.

- **Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych** (Dz. U. Nr 11, poz. 84, z późn. zm.). Ustawa reguluje – na gruncie prawa europejskiego – problematykę dotyczącą substancji i preparatów chemicznych, w tym niebezpiecznych. Ustawa określa warunki, zakazy lub ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu lub stosowania substancji i preparatów chemicznych, w celu ochrony przed szkodliwym wpływem tych substancji i preparatów na zdrowie człowieka lub na środowisko. Zgodnie z ustawą tworzy się urząd Inspektora do Spraw Substancji i Preparatów Chemicznych.
- **Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych** (Dz. U. Nr 199, poz. 1671 z późn. zm.). Ustawa określa zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach. Przy przewozach materiałów niebezpiecznych w kraju obowiązują przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR) – *Jednolity tekst Umowy ADR* (Dz.U. z 2005r Nr 178, poz. 1481). Przepisy umowy ADR oraz ustawy określają warunki załadunku i wyładunku oraz przewozu odpadów niebezpiecznych na składowisko. Pojazdy powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu materiałów niebezpiecznych wydane przez upoważnioną stację kontroli pojazdów, zaś kierowcy pojazdów winni być przeszkoleni w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych.
- **Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielonych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi** (M.P. Nr 19, poz. 231). Określa jako niedopuszczalny dodatek azbestu w materiałach budowlanych, z terminem obowiązywania od dnia 1 stycznia 1997 r.
- **Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów** (Dz. U. Nr 112, poz. 1206). Zamieszcza rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w wymienionych niżej grupach i podgrupach z przypisanym kodem klasyfikacyjnym:
 - 06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy
 - 06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu
 - 10 11 81* - odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła)
 - 10 13 09*- odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo azbestowych
 - 15 01 11*- opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
 - 16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest
 - 16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające azbest
 - 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest
 - 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest, * - odpady niebezpieczne
- **Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów** (Dz. U. Nr 30, poz. 213). Określa wzory dokumentów stosowanych do prowadzenia ilościowej i jakościowej ewidencji odpadów celem zapewnienia kontroli ich przemieszczania. Do prowadzonej

ewidencji odpadów obowiązani są posiadacze odpadów, w tym także wytwórcy odpadów. Ewidencje odpadów prowadzi się za pomocą dwóch dokumentów: karty ewidencji odpadów oraz karty przekazania odpadów. Karta przekazania odpadu wypełniana jest w dwóch egzemplarzach przez posiadacza przekazującego odpady na rzecz innego posiadacza odpadów. Posiadacz odpadów, który odpady przejmuje (np. zarządzający składowiskiem odpadów) zobowiązany jest do potwierdzenia na karcie przekazania odpadu fakt przyjęcia odpadu. Karty informacyjne służą do naliczania opłat za umieszczenie w danym roku odpadów na składowisku wnoszonych na rachunek dystrybucyjny urzędu marszałkowskiego właściwego ze względu na miejsce składowania odpadów.

- **Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy** (Dz. U. Nr 217, poz. 1833 z póź. zm). Określa najwyższe dopuszczalne stężenia w środowisku pracy pyłów zawierających azbest:
 - a) pyły zawierające azbest chryzotyl - 1,0 mg/m³
 - włókna respirabilne - 0,2 włókien w cm³
 - b) pyły zawierające azbest krokidolit - 0,5 mg/m³
 - włókna respirabilne - 0,2 włókien w cm³
- **Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych** (Dz.U. Nr 236, poz. 1986). Przepisy o przewozie drogowym materiałów niebezpiecznych stosuje się odpowiednio do transportu odpadów niebezpiecznych spełniających określone w tych przepisach kryteria klasyfikacyjne dla zaliczenia ich do jednej z klas towarów niebezpiecznych. Przy przewozach materiałów niebezpiecznych w kraju obowiązują przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR) - *Jednolity tekst Umowy ADR* (Dz.U. z 2005 r. Nr 178, poz. 1481). Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz odpady izolacyjne zawierające azbest zgodnie z ADR zaliczone zostały do klasy 9 – różne materiały i przedmioty niebezpieczne, z czego wynikają określone wymagania przy ich transporcie. Posiadacz odpadów zawierających azbest, który prowadzi działalność w zakresie zbierania lub transportu odpadów, obowiązany jest do uzyskania zezwolenia na prowadzenie tej działalności. Zgodnie z ustawą o odpadach zezwolenie wydaje, w drodze decyzji starosta, właściwy ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania posiadacza odpadów. Transportujący odpady niebezpieczne obowiązany jest do posiadania karty ewidencji odpadu, dokumentu obrotu odpadami niebezpiecznymi i dokumentu przewozowego materiałów niebezpiecznych według wymagań ADR.
- **Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych** (Dz. U. Nr 237, poz. 2011 z późn. zm.). Określa szczegółowe warunki i tryb wydawania świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu towarów niebezpiecznych, jego wzór i sposób wypełnienia.
- **Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska** (Dz.

U. Nr 175, poz. 1439). Określa terminy, sposoby przedkładania marszałkowi województwa przez organa władz samorządowych informacji o rodzaju, ilości i miejscu występowania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta przedkłada informacje marszałkowi województwa do dnia 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy.

- **Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia** (Dz. U. Nr 120, poz. 1126). Określa zakres i formę informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (zwanego "planem bioz") oraz szczegółowy zakres rodzajów robót budowlanych, stwarzających zagrożenia bezpieczeństwa i zdrowia ludzi (wyroby zawierające azbest).
- **Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko** (Dz.U. 2004 r. Nr 257, poz. 2573 z późn. zm.) Sporządzenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko wymaga unieszkodliwianie azbestu lub produktów zawierających azbest, w ilości nie niższej niż 200 ton rocznie.
- **Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest** (Dz. U. Nr 192, poz. 1876)
- **Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu** (Dz. U z 2003 r. Nr 1, poz. 12). Wartość odniesienia dla azbestu (włókna na m³) wynosi uśredniona 2350 µg/m³ w ciągu godziny i 250 µg/m³ dla roku kalendarzowego.
- **Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu i sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów** (Dz.U. Nr 220, poz. 1858). Przepisy rozporządzenia nie stosuje się do składowiska odpadów materiałów izolacyjnych oraz konstrukcyjnych zawierających azbest oraz składowiska odpadów obojętnych.
- **Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny** (Dz. U. Nr 191, poz. 1595). W sposób nieselektywny mogą być składowane odpady:
Grupy 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest
Grupy 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest
Oznacza to, że odpady obu grup mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Natomiast nie wolno tych odpadów mieszać i składować z innymi odpadami niebezpiecznymi.
- **Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów** (Dz. U. Nr 61, poz. 549). Określa m.in. wymagania dotyczące składowania dla odpadów zawierających azbest, wymienionych w katalogu odpadów oznaczonych kodami: 17 06 01* i 17 06.05*.

- **Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest** (Dz.U. 2004 Nr 71, poz. 649). Określa obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest; warunki przygotowania do transportu i transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsca ich składowania; wymagania, jakim powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest.
- **Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów** (Dz.U. z 2005 r. Nr 216, poz. 1824) Określa obowiązki pracodawcy zatrudniającego pracowników przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.
- **Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji** (Dz.U. z 2005 r. Nr 13, poz. 109). Pracodawca, który zatrudnia lub zatrudniał osobę w warunkach narażenia zawodowego na działanie pyłów zawierających włókna azbestu, wpisuje i aktualizuje w książeczce badań profilaktycznych tej osoby dane osobowe wraz z danymi dotyczącymi okresu zatrudnienia w warunkach narażenia na pył azbestu oraz szczegółowe parametry tego narażenia.
- **Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 roku w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów** (Dz.U. Nr 30, poz. 213) Rozporządzenia określa wzory dokumentów stosowanych do prowadzenia ilościowej i jakościowej ewidencji odpadów celem zapewnienia kontroli ich przemieszczania. Do prowadzenia ewidencji odpadów obowiązani są posiadacze odpadów (w tym wytwórcy). Ewidencję odpadów prowadzi się za pomocą dwóch dokumentów: karty ewidencji odpadów oraz karty przekazania odpadów (prowadzący działalność związaną tylko z transportem odpadów nie mają obowiązku prowadzenia kart ewidencji odpadów).
- **Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie** (Dz. U. Nr 189, poz.1603) Rozporządzenie określa wykaz bezpłatnych leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie, sposób realizacji recept oraz tryb rozliczania przez oddziały wojewódzkie Narodowego Funduszu Zdrowia z budżetem państwa kosztów tych leków.
- **Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”** - przyjęty przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 lipca 2009 r. Program utrzymuje cele przyjętego przez Radę Ministrów 14 maja 2002 r. *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*: usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest; minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju; likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko. Określa jednak nowe zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu w okresie 24 lat, wynikające ze zmian gospodarczych i społecznych, jakie nastąpiły m.in. w związku ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej.

3.2. Obowiązki właścicieli i zarządzających obiektami i instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyrobami zawierającymi azbest

Niżej wymienione obowiązki i sposób postępowania określają:

1. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów /Dz.U.Nr 216 poz.1824/

2. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. W sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest /Dz.U.Nr 71 poz.649/

3.2.1 Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców przy użytkowaniu obiektów i terenów na których znajdują się wyroby zawierające azbest

1. Przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest

Inwentaryzację należało sporządzić do dnia 28 maja 2004 r. Sposób przedstawienia wyników inwentaryzacji dotyczących:

- wyrobów zawierających azbest i miejsca ich wykorzystywania
- wyrobów zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone

określają załącznik nr 2 i 3 do niniejszego opracowania.

Informację o wyniku inwentaryzacji właściciel, zarządca lub użytkownik sporządza w dwóch egzemplarzach:

- jeden egzemplarz przedkłada w formie pisemnej wojewodzie. Osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami przedkładają informację odpowiednio wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta.
- drugi egzemplarz przechowuje przez okres jednego roku, do czasu sporządzenia następnej informacji.

Informacje przedkłada się corocznie, celem wykazania ewentualnych zmian w ilości posiadanych wyrobów zawierających azbest – co pozwoli na ocenę zagrożenia dla ludzi i środowiska w danym rejonie.

2. Sporządzenie „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.”

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia technicznego oraz terenu, gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest, ma obowiązek przeprowadzenia kontroli okresowej i sporządzenia na jej podstawie - w 2 egzemplarzach - „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” – „Oceny” (załącznik nr 1 niniejszego opracowania). Pierwszą „Oceny” należało przeprowadzić do dnia 6 listopada

2004r. Właściciele lub zarządcy, którzy spełnili ten obowiązek – sporządzają następne „Oceny...” w terminach wynikających z warunków poprzedniej „Oceny...”, tzn.:

- po 5-u latach, jeżeli wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym i nieuszkodzone (III grupa, do 35 pkt.),
- po roku, jeżeli przy poprzedniej „Ocenie...” ujawnione zostały drobne (obejmujące do 3% powierzchni wyrobów) uszkodzenia (II grupa, od 36 do 60 pkt).

Wyroby, które posiadały lub posiadają duże i widoczne uszkodzenia stwarzające warunki dla emisji azbestu do środowiska (I grupa, > 65 pkt)– powinny zostać bezzwłocznie usunięte.

Jeden egzemplarz „Oceny...” właściciel lub zarządca zobowiązany jest złożyć właściwemu organowi nadzoru budowlanego w terminie do 30-u dni od dnia jej sporządzenia. Drugi egzemplarz zachowuje przy dokumentacji budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu – do czasu sporządzenia następnej „Oceny...”.

3. Oznakowanie pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest – odpowiednim znakiem ostrzegawczym dla azbestu (zał. nr 4 niniejszego opracowania),

4. Opracowanie i wywieszenie w widocznym miejscu instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest,

5. Zaznaczenia na planie sytuacyjnym terenu, miejsc w których znajdują się wyroby zawierające azbest,

6. Opracowanie corocznego planu kontroli jakości powietrza dla pomieszczeń w których znajduje się azbest.

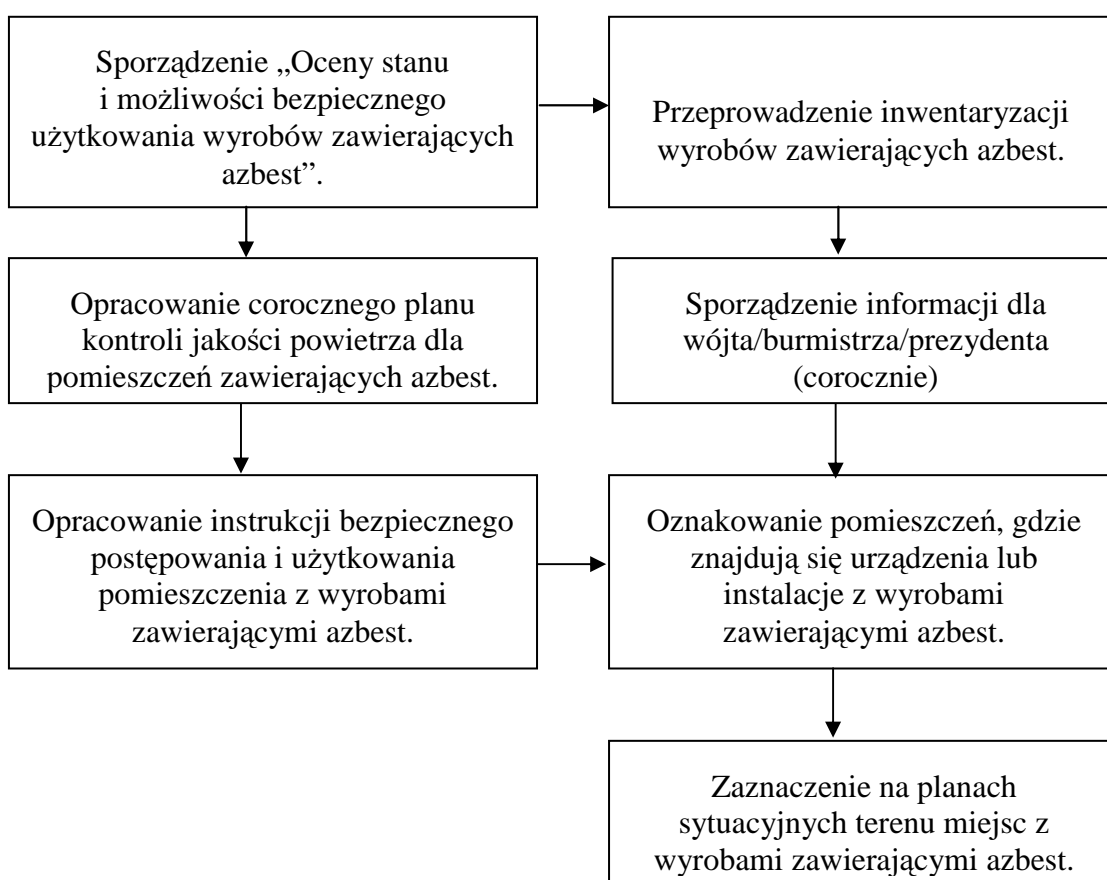
Dla każdego pomieszczenia, w którym znajdują się instalacje lub urządzenia zawierające azbest lub wyroby zawierające azbest, właściciel, zarządca lub użytkownik sporządza corocznie plan kontroli jakości powietrza obejmujący pomiary stężenia azbestu. W przypadku przekroczenia najwyższego dopuszczalnego stężenia pyłów zawierających azbest w środowisku pracy, stwierdzonego w wyniku realizacji planu kontroli, dalsze wykorzystywanie instalacji lub urządzenia jest niedopuszczalne i konieczne jest jej oczyszczanie poprzez usunięcie wyrobów zawierających azbest lub ich wymianę

Obowiązki właścicieli, zarządców lub użytkowników nieruchomości:

- kontrola wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach, urządzeniach budowlanych, urządzeniach przemysłowych lub innych miejscach zawierających azbest,
- sporządzenie i przedłożenie organowi nadzoru budowlanego oceny stanu i dokumentacji miejsca zawierającego azbest,
- usuwanie wyrobów zawierających azbest zakwalifikowanych zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia wyrobu lub jego uszkodzenia,
- sporządzenie (corocznie) planu kontroli jakości powietrza obejmującej pomiar stężenia azbestu, dla każdego pomieszczenia, w którym znajdują się instalacje lub urządzenia zawierające azbest lub wyroby zawierające azbest,
- przegląd i oznakowanie, w sposób przewidziany przez prawo, miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest,

- sporządzenie inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury,
- sporządzenie i przedłożenie marszałkowi województwa (dot. przedsiębiorców) lub prezydentowi miasta (dot. osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami) oraz coroczna aktualizacja informacji o:
 - wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania (zał. 2),
 - wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zastało zakończone (zał. 3),
- zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczno-budowlanemu prac polegających na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest zgodnie z przepisami budowlanymi.

Rys. 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest (przedstawienie zagadnień w formie schematycznej).

3.2.2 Obowiązki i postępowanie właścicieli, użytkowników wieczystych i zarządców nieruchomości, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

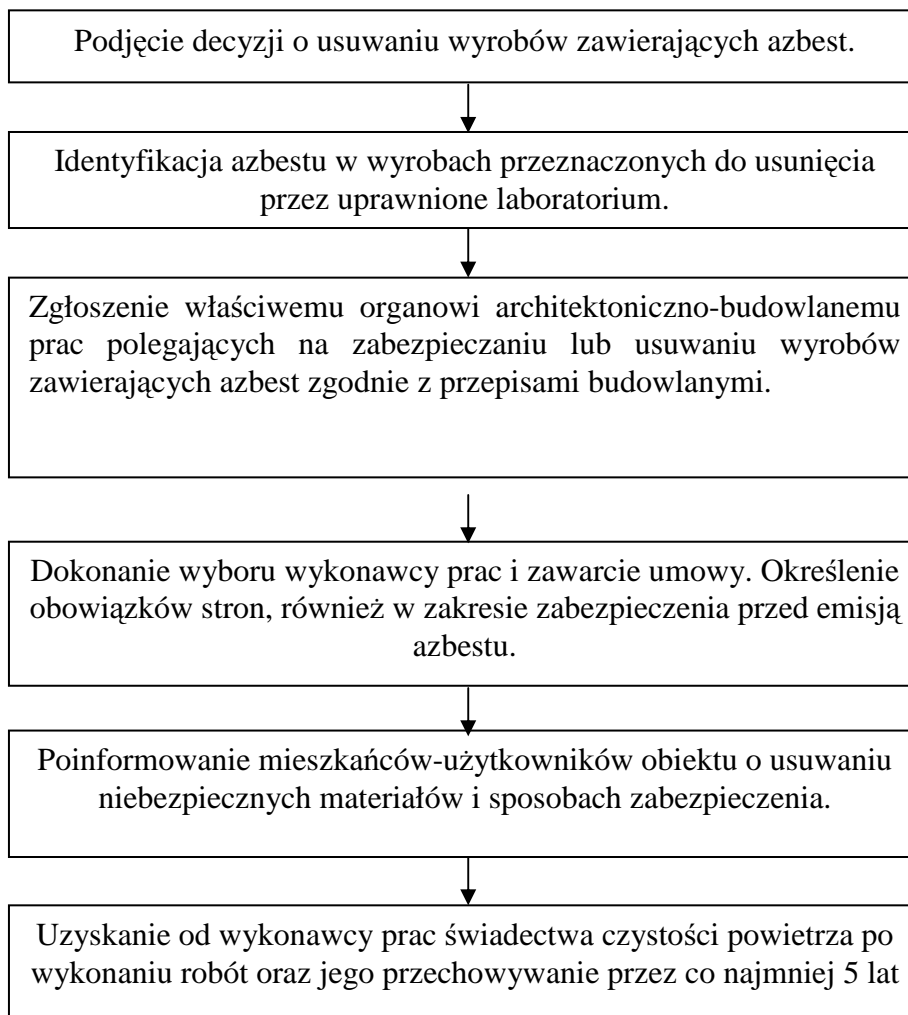
1. Identyfikacja azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia przez uprawnione laboratorium.

Do identyfikacji azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach jest zobowiązany wykonawca prac polegających na zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy obiektu albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium.

2. Zgłoszenie prac polegających na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest do właściwego organu administracji architektoniczno-budowlanej.

3. Uzyskanie od wykonawcy prac, *pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonania prac i oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych, a następnie przechowywanie go przez okres co najmniej pięciu lat, wraz z inną dokumentacją budynku, budowli, instalacji, urządzenia lub terenu.*

Rys. 2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów (przedstawienie zagadnień w formie schematycznej).

3.2.3 Obowiązki wykonawcy prac związanych z usuwaniem azbestu oraz postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

1. Wykonawcy prac polegających na demontażu elementów azbestowych jako wytwórcy odpadów niebezpiecznych [zgodnie z w/c ustawą o odpadach], przed przystąpieniem do wykonywania prac, zobowiązani są do:

- Uzyskania, od organu ochrony środowiska – wojewoda/starosta - decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami niebezpiecznymi, jeżeli ilość odpadów przekracza 0,1 Mg rocznie /jeżeli ilość wytworzonych odpadów niebezpiecznych nie przekracza 0,1 Mg rocznie należy przedłożyć informację o sposobie gospodarowania wytwarzanymi odpadami/,
- Przeszkolenia przez uprawnioną instytucję zatrudnionych pracowników, osób kierujących lub nadzorujących prace polegające na zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu tych wyrobów oraz przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania.
- Pracownicy zatrudnieni w narażeniu na azbest powinni być wyposażeni w odpowiednie do warunków pracy środki ochrony indywidualnej oraz odzież i obuwie ochronne
- Opracowania przed rozpoczęciem prac szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest. Plan prac zawiera informacje określone w obowiązujących przepisach,
- Przed przystąpieniem do prac, wykonawca jest zobowiązany do zgłoszenia tego faktu właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy. Zgłoszenie zawiera informacje określone w obowiązujących przepisach.

Informacje, które powinien zawierać szczegółowy plan prac usuwania wyrobów azbestowych oraz zgłoszenie organowi nadzoru budowlanego i inspektorowi pracy określa w/w rozporządzenie /Dz.U.Nr 71 poz.649/.

Przed przystąpieniem do prac polegających na demontażu elementów zawierających azbest wykonawca jest zobowiązany odpowiednio przygotować miejsce prowadzenia prac m.in poprzez:

- odizolowanie obszaru prac od otoczenia poprzez stosowanie osłon zabezpieczających przenikanie azbestu do środowiska,
- ogrodzenie terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla pieszych, przy zastosowaniu odpowiednich osłon
- umieszczenie w strefie prac w widocznym miejscu tablic informacyjnych "Uwaga! Zagrożenie azbestem" bądź "Uwaga! Zagrożenie azbestem – krokidolitem"
- Przy pracach elewacyjnych powinny być stosowane odpowiednie kurtyny zasłaniające fasadę obiektu, aż do gruntu, a teren wokół objęty kurtyną, powinien być wyłożony grubą folią, dla łatwego oczyszczenia po każdej zmianie roboczej.

Wszystkie prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest należy prowadzić w taki sposób aby uniemożliwić emisję azbestu do środowiska oraz zminimalizować pylenie.

Aby to osiągnąć:

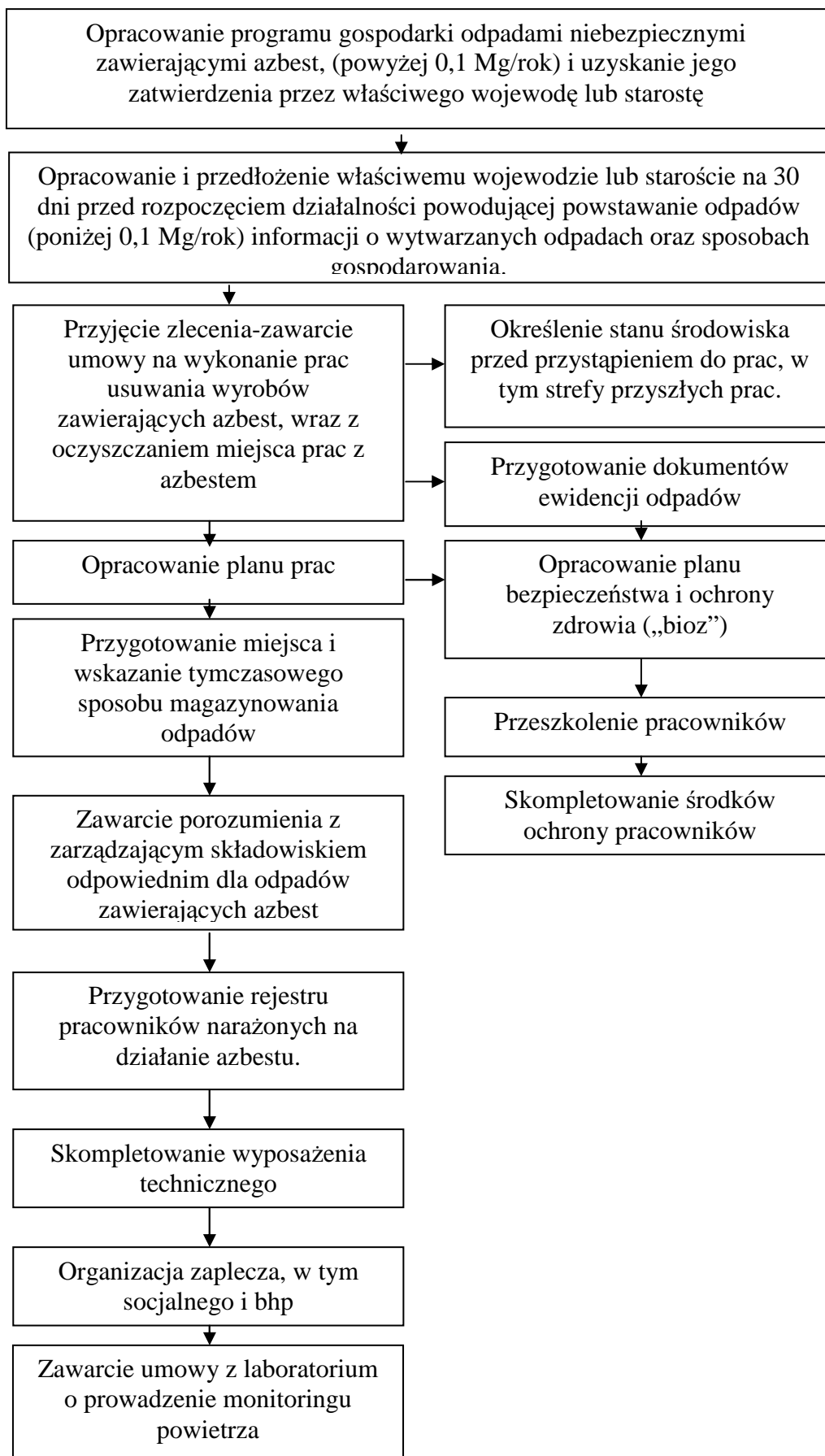
- Wyroby azbestowe przed ich usunięciem powinny być nawilżone wodą i utrzymywane w stanie wilgotnym przez cały czas pracy.
- Wyroby (płyty, kształtki, rury) należy demontować w całości, w miarę możliwości unikając destrukcji mechanicznej.
- Do prac należy używać narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych narzędzi mechanicznych wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze.
- W przypadku występowania stężeń pyłu azbestu przekraczających dopuszczalne wartości dla miejsca pracy należy prowadzić kontrolny monitoring powietrza.
- Codziennie zabezpieczać zdemontowane wyroby i odpady zawierające azbest i magazynować je na wyznaczonym i zabezpieczonym miejscu.
 - usunięte wyroby azbestowe ($>1000 \text{ kg/m}^3$ tj. płyty i części płyt azbestowo cementowych) należy pakować w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 2 mm
 - przed opakowaniem pyły azbestowe, wyroby i odpady wyrobów azbestowych miękkich ($<1000 \text{ kg/m}^3$) należy zestalić przy użyciu cementu
 - opakowania z odpadami powinny być szczelnie zamknięte i oznakowane w sposób trwały. Wzór oznakowania wyrobów i odpadów zawierających azbest stanowi załącznik nr 4 do opracowania.

Po zakończeniu prac polegających na demontażu elementów azbestowych należy oczyścić teren robót i jego otoczenie. Prace porządkowe należy wykonywać starannie stosując metody uniemożliwiające emisję pyłu azbestu do środowiska (przez zastosowanie urządzeń filtracyjno-wentylacyjnych z wysokoskutecznym filtrem lub na mokro).

Po wykonaniu prac wykonawca jest zobowiązany do przedstawienia zlecniodawcy (właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości) pisemnego oświadczenia stwierdzającego prawidłowość wykonania prac.

W przypadku, kiedy przedmiotem prac były wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m^3 lub wyroby mocno uszkodzone i zniszczone lub prace obejmowały wyroby zawierające azbest krokidolit lub prowadzone były w pomieszczeniach zamkniętych, wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia wyników badania powietrza, przeprowadzonego przez uprawnione do tego laboratorium lub instytucję.

Rys. 3. Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest (przedstawienie zagadnień w formie schematycznej).

3.2.4 Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu, terenu, instalacji z azbestu.

Na początku należy wykonać odpowiednie zabezpieczenia obiektu, będącego przedmiotem prac i miejsc ich wykonywania, a także terenu wokół – przed emisją pyłu azbestu, która może mieć miejsce w wyniku prowadzenia prac.

Teren należy ogrodzić, zachowując bezpieczną odległość od traktów komunikacyjnych dla pieszych, nie mniej niż 2 m przy zastosowaniu osłon. Teren prac należy ogrodzić poprzez oznakowanie taśmami ostrzegawczymi w kolorze biało-czerwonym i umieszczenie tablic ostrzegawczych z napisami „Uwaga! Zagrożenie azbestem!”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony” lub „Zagrożenie azbestem krokidolitem”.

Przy pracach elewacyjnych powinny być stosowane odpowiednie kurtyny zasłaniające fasadę obiektu, aż do gruntu, a teren wokół objęty kurtyną, powinien być wyłożony grubą folią, dla łatwego oczyszczania po każdej zmianie roboczej.

Ogólne zasady postępowania przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest określają następujące wymagania:

- nawilżanie wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
- demontaż całych wyrobów (płyt, rur, kształtek itp.) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe,
- odspajanie wyrobów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych narzędzi mechanicznych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze,
- prowadzenie kontrolnego monitoringu powietrza, w przypadku występowania stężeń pyłu azbestu, przekraczających dopuszczalne wartości dla miejsca pracy,
- po każdej zmianie roboczej, usunięte odpady zawierające azbest, powinny zostać szczelnie opakowane i składowane na miejscu ich tymczasowego magazynowania,
- codzienne, staranne oczyszczanie strefy prac i terenu wokół, dróg wewnętrznych oraz maszyn i urządzeń, z wykorzystaniem podciśnieniowego sprzętu odkurzającego, zaopatrzonego w filtry o dużej skuteczności ciągu (99,99% lub na mokro). Niedopuszczalne jest ręczne zamiatanie na sucho, jak również czyszczenie pomieszczeń i narzędzi pracy przy użyciu sprężonego powietrza.

W przypadku prowadzenia prac z wyrobami azbestowo-cementowymi, których gęstość objętościowa wynosi mniej niż 1000kg/m³ (tzw. miękkie), a także z innymi wyrobami, których powierzchnia jest w widoczny sposób uszkodzona lub zniszczona lub jeżeli prace prowadzone są na obiektach, z wyrobami zawierającymi azbest krokidolit, lub też w pomieszczeniach zamkniętych, to powinny być zastosowane szczególne zabezpieczenia strefy prac i ochrony pracowników oraz środowiska, niezależnie od ogólnych zasad postępowania. Są to m.in.:

- komory dekontaminacyjne (śluzy) dla całych pomieszczeń lub stanowiące łącznik izolacyjny między miejscem stanowiącym strefę prac, a miejscem na zewnątrz obiektu,
- zaostrome rygory przestrzegania stosowania środków ochrony osobistej,

- inne metody, określone na etapie prac przygotowawczych.

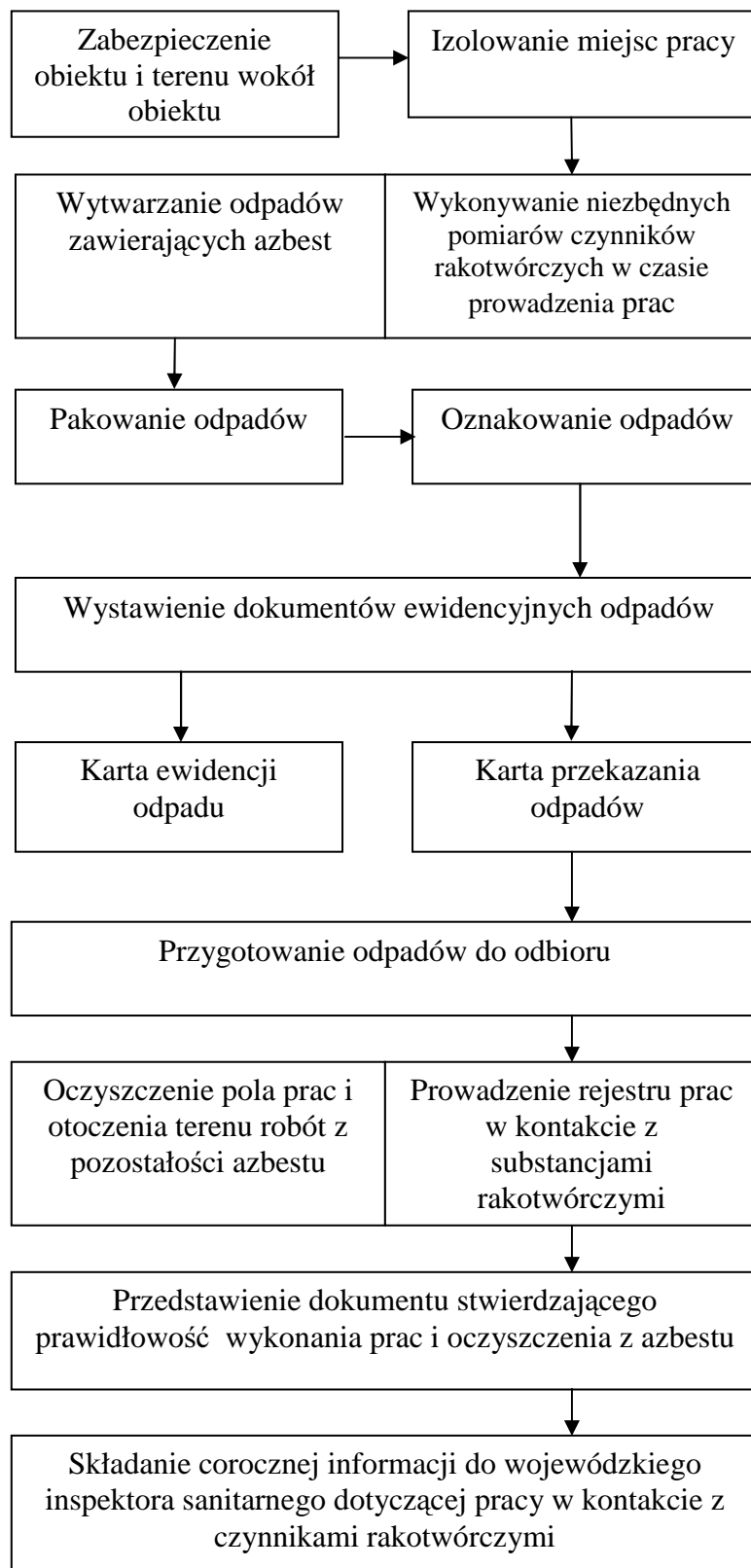
W obiekcie przylegającym do strefy prac, należy zastosować odpowiednie zabezpieczenia, w tym uszczelnienie otworów okiennych i drzwiowych, a także inne, właściwe dla stopnia narażenia środki zabezpieczające.

Wszystkie zdemontowane wyroby zawierające azbest powinny być szczelnie opakowane w folie z polietylenu, lub polipropylenu o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm i zamykane w sposób uniemożliwiający przypadkowe otwarcie (zgrzewem ciągłym lub taśmą klejącą). Niedopuszczalne jest stosowanie worków papierowych. Odpady powstałe z wyrobów o gęstości objętościowej większej niż 1000kg/m^3 , a więc płyty i rury azbestowo-cementowe, lub ich części powinny być szczelnie opakowane w folie. Pył azbestowy oraz odpady powstałe z wyrobów o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m^3 powinny być zestalone przy użyciu cementu lub żywic syntetycznych i po związaniu spoiwa szczelnie zapakowane w folię. Pakowanie usuniętych wyrobów zawierających azbest powinno odbywać się wyłącznie do opakowań przeznaczonych do ostatecznego składowania i wyraźnie oznakowane, w sposób określony dla azbestu. Etykiety i zamieszczone na nich napisy powinny być trwałe, nieulegające zniszczeniu, pod wpływem warunków atmosferycznych i czynników mechanicznych. Dla usuniętych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest oraz ich transportu na składowisko odpadów niebezpiecznych, wypełnia się się:

- kartę ewidencji odpadu,
- kartę przekazania odpadów.

Po zakończeniu prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych – wykonawca prac ma obowiązek dokonania prawidłowego oczyszczenia strefy prac i otoczenia z pozostałości azbestu. Oczyszczenie powinno nastąpić przez zastosowanie urządzeń filtracyjno-wentylacyjnych z wysokoskutecznym filtrem (99,99%) lub na mokro. Wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia właścicielowi lub zarządcy obiektu, będącego przedmiotem prac, oświadczenia stwierdzającego prawidłowość wykonania prac i oczyszczenia z azbestu. W przypadku, kiedy przedmiotem prac były wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m^3 lub wyroby mocno uszkodzone i zniszczone lub prace obejmowały wyroby zawierające azbest krokidolit lub prowadzone były w pomieszczeniach zamkniętych, wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia wyników badania powietrza, przeprowadzonego przez uprawnione do tego laboratorium lub instytucję.

Rys. 4. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu, terenu, instalacji z azbestu (przedstawienie zagadnień w formie schematycznej).

3.3 Transport odpadów zawierających azbest

Przedsiębiorca, który prowadzi działalność w zakresie transportu odpadów jest obowiązany uzyskać zezwolenie na prowadzenie tej działalności. Zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie transportu odpadów wydaje starosta.

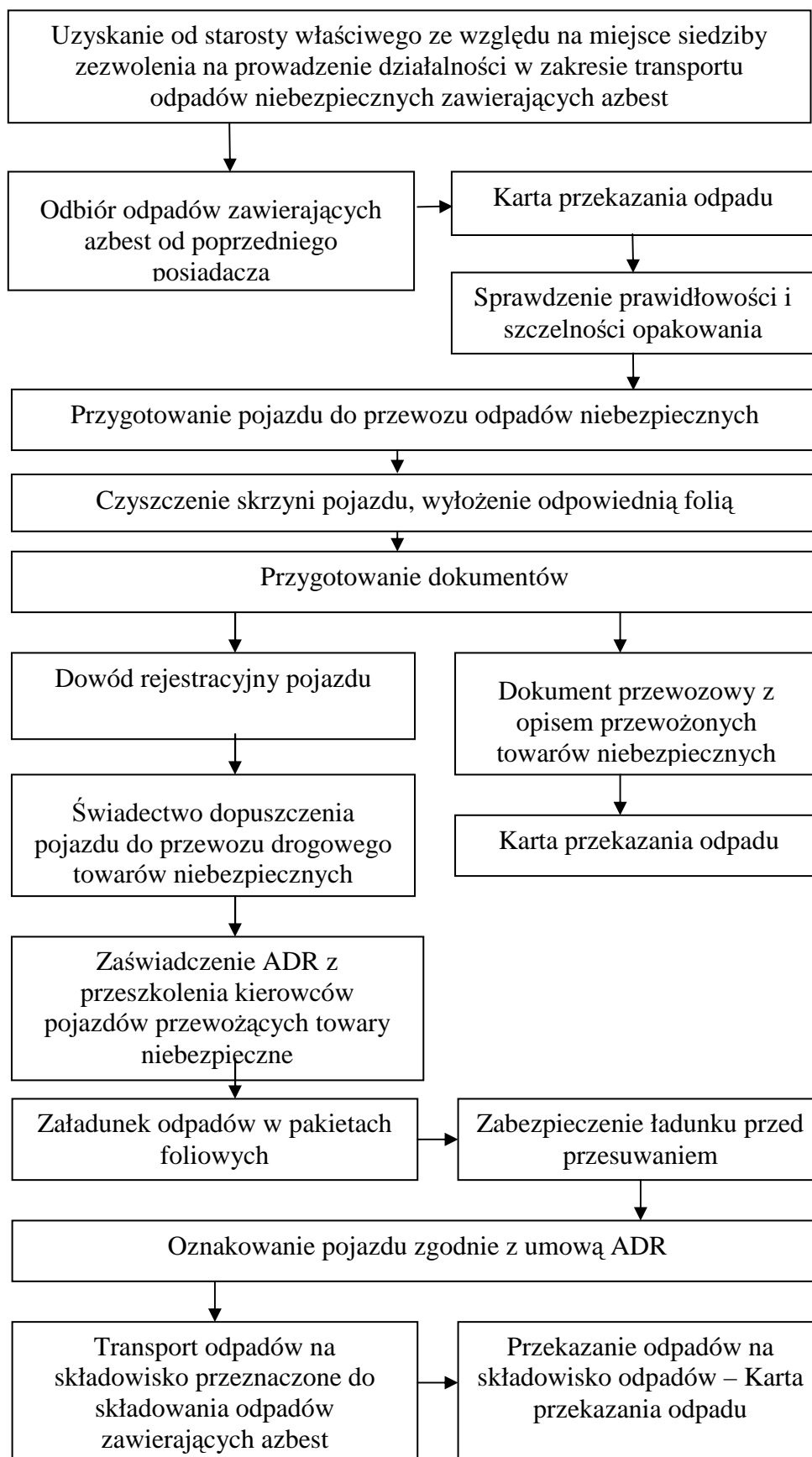
Transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, należy prowadzić z zachowaniem przepisów dotyczących transportu towarów niebezpiecznych spełniając określone w tych przepisach kryteria klasyfikacyjne.

Do przedsiębiorcy prowadzącego działalność wyłącznie w zakresie ich transportu na składowisko należy :

- posiadanie karty przekazania odpadu z potwierdzeniem przejęcia odpadu,
- posiadanie dokumentu przewozowego z opisem towarów (odpadów) niebezpiecznych,
- posiadanie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu odpadów niebezpiecznych,
- posiadanie przez kierowcę zaświadczenia ADR o ukończeniu kursu doształcającego dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne,
- oznakowanie pojazdu odblaskowymi tablicami ostrzegawczymi,
- utrzymanie czystości skrzyni ładunkowej pojazdu,
- sprawdzenie stanu opakowań i ich oznakowanie literą „a”,
- sprawdzenie umocowania sztuk przesyłki z odpadami w pojeździe.

Odpady niebezpieczne zawierające azbest transportowane są na składowisko przeznaczone do składowania tego typu odpadów. Tam następuje ich przekazanie następnemu posiadaczowi odpadów – zarządzającemu składowiskiem i potwierdzenie tego faktu na karcie przekazania odpadu.

Rys. 5. Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest (przedstawienie zagadnień w formie schematycznej).

3.4 Składowanie odpadów zawierających azbest.

Odpady zawierające azbest, pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej, oznaczone w katalogu odpadów kodami 170601* i 170605* mogą być składowane na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, przeznaczonych do wyłącznego składowania tych odpadów. Zarządzający składowiskiem przejmuje odpady potwierdzając ten fakt na karcie przekazania odpadu.

Prace związane z deponowaniem odpadów zawierających azbest należy prowadzić w sposób zabezpieczający przed emisją pyłu azbestowego do powietrza, a podstawowym zadaniem jest niedopuszczenie do rozszczelnienia opakowań. Warstwa zdeponowanych odpadów powinna być zabezpieczona przed uszkodzeniem opakowań przez przykrycie folią lub warstwą gruntu o grubości 5 cm. Niedopuszczalne jest kompaktowanie odpadów zawierających azbest, ani poruszanie się pojazdów mechanicznych po powierzchni składowanych odpadów.

Zarządzający składowiskiem zobowiązany jest do prowadzenia ilościowej i jakościowej ewidencji odpadów zgodnie z katalogiem odpadów przy wykorzystaniu karty ewidencji odpadu oraz karty przekazania odpadów.

Na terenie Województwa Dolnośląskiego funkcjonują następujące składowiska odpadów przyjmujące odpady azbestowe:

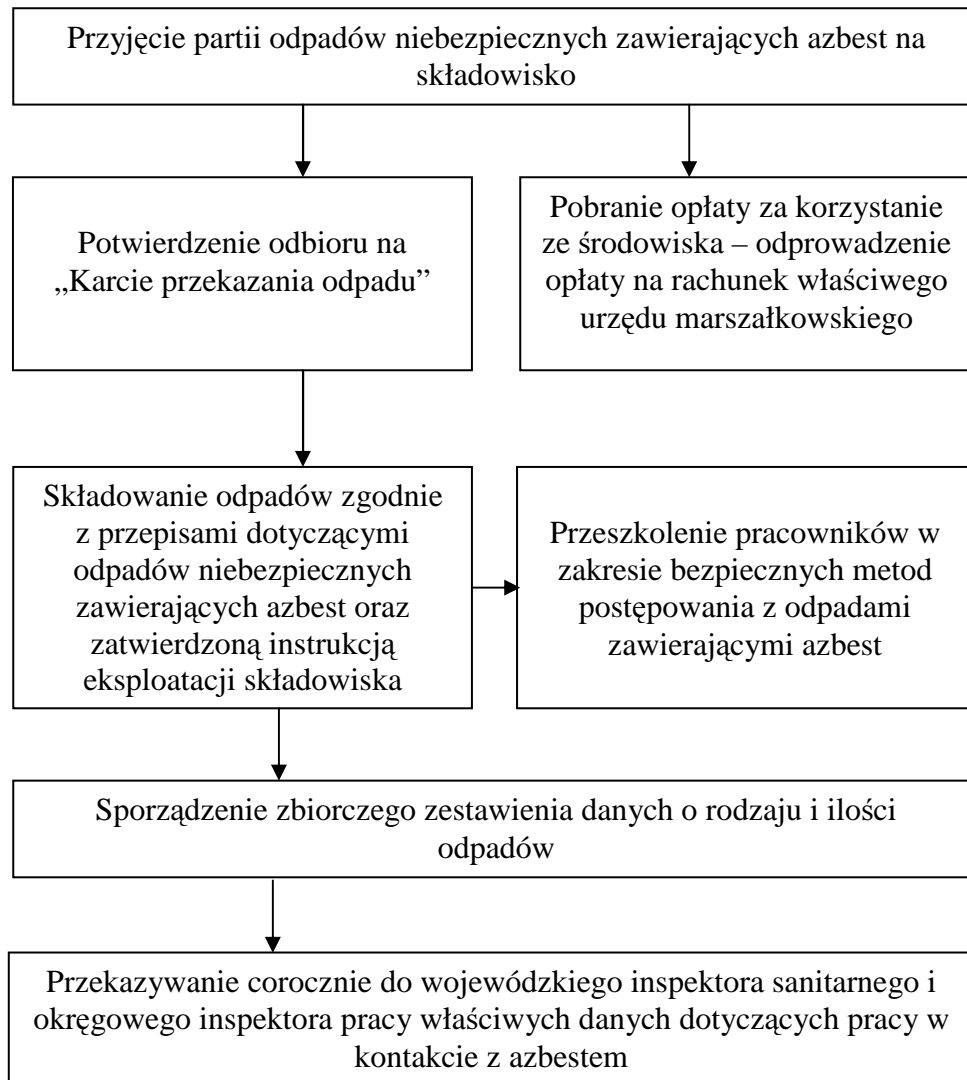
- Składowisko odpadów przemysłowych Mo-Bruk przy ul. Górniczej 1 w Wałbrzychu, posiadające wydzieloną kwaterę na odpady o kodzie 17 06 01* i 17 06 05*; w 2007 r. na przedmiotową instalację przyjęto 869,06 Mg odpadów o kodzie 17 06 01* i 10 342,912 Mg odpadów o kodzie 17 06 05*;
- Zakład Oczyszczania Miasta - Składowisko Odpadów Komunalnych Trzebcz 2 (Przedsiębiorstwo Gospodarki Miejskiej Sp. z o.o., ul. Dąbrowskiego 2, 59-100 Polkowice) posiadające wydzieloną kwaterę na odpady o kodzie 170601*; w 2006 r. złożono tam 1,22 Mg odpadów;
- Centrum Sortowania, Odzysku i Unieszkodliwiania Odpadów w Marcinowie (składowisko odpadów w Marcinowie należące do gminy Trzebnica) posiadające wydzieloną kwaterę na odpady o kodzie 17 06 01* i 17 06 05* (składowisko działa od maja 2008 r.).

Wojewódzka baza danych zawiera także informacje na temat instalacji do zestalania odpadów w Godzikowicach przy ul. Stalowej 12. W 2006 r. do instalacji tej skierowano 206,43 Mg odpadów o kodzie 170605*. Moc przerobowa charakteryzowanej instalacji wynosi 10 000 Mg/rok, a stosowany proces unieszkodliwiania opisywany jest symbolem D9. Po przetworzeniu, odpady są składowane pod kodem 19 03 06* na składowisku przy ul. Stalowej 12 w Godzikowicach Dolnośląskiej Korporacji Ekologicznej Sp. z o. o. z siedzibą przy ul. Kopalnianej 7, 59-101 Polkowice.

Źródło: Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2008-2015 z uwzględnieniem lat 2012 - 2015

Zgodnie z art.9 ust.2 ustawy o odpadach, odpady, które nie mogą być unieszkodliwiane w miejscu powstawania, powinny być przekazane do unieszkodliwiania do najbliższej położonych miejsc.

Rys. 6. Składowanie odpadów na składowiskach lub w wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest (przedstawienie zagadnień w formie schematycznej).

3.5. Zadania Gmin członkowskich oraz Związku Gmin związane z usuwaniem azbestu.

Zgodnie z art.14 ustawy z dnia 27.04.2001r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz.628) na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym opracowywane są plany gospodarki odpadami. Azbest oraz wyroby zawierające azbest zaliczane są do odpadów niebezpiecznych, dlatego też w w/w planach winny znajdować się stosowne zapisy dotyczące usuwania wyrobów zawierających azbest.

Zadania Gmin:

1. Współpraca z lokalnymi mediami celem rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń i obowiązków wynikających z użytkowania wyroby zawierających azbest. Gminy w pierwszej kolejności powinny skupić się na działaniach edukacyjno - informacyjnych skierowanych do mieszkańców. Informowanie mieszkańców na temat negatywnych skutków oddziaływania azbestu na stan zdrowia oraz o możliwości usunięcia wyrobów zawierających azbest, co ma na celu skłonienie właścicieli nieruchomości do wypełnienia nałożonego na nich ustawowo obowiązku usunięcia wyrobów zawierających azbest do 2032r. Udostępnienie formularzy, na podstawie których dokonywana ma być ocena stanu nieruchomości pod kątem obecności azbestu i stopnia jego zużycia, w urzędzie oraz na stronie internetowej gminy. Gminy powinny przekazywać mieszkańcom informacje, o wymaganych procedurach usuwania, zabezpieczania, wywożenia i składowania azbestu, poprzez umieszczenie ich na stronie internetowej urzędu gminy, na tablicach informacyjnych w jego budynku, ulotkach i plakatach, a także być przekazywane podczas spotkań z mieszkańcami.
2. Zbieranie informacji przekazywanych przez osoby fizyczne (właścicieli i zarządców nieruchomości) o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania (załącznik 2) oraz o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zostało zakończone (załącznik 3), będących załącznikami do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 23.10.2003r i przekazywanie ich do Związku Gmin. Na ich podstawie ma zostać sporządzony zbiorczy wykaz obiektów zawierających azbest, wg trzech grup pilności, w zależności od stopnia zagrożenia.
3. Wypełnienie „Arkuszy oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania ...”, dla obiektów będących własnością gminy, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 2.04.2004r. i złożenia ich do właściwego urzędu nadzoru budowlanego.
4. Przedkładanie marszałkowi województwa, przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym azbestu, do 31 marca za rok poprzedni, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 r.
5. Przyjęcie planu gospodarki odpadami (z Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest). Przygotowywanie rocznych sprawozdań finansowych z realizacji zadań „Programu...”. Plan jest warunkiem ubiegania się o środki pomocowe.

Do zadań Rady Gminy należy:

Przyjmowanie rocznych sprawozdań finansowych burmistrza z realizacji zadań „Programu...” oraz zatwierdzanie harmonogramu rzeczowo – finansowego na rok następny.

Zadania Związku Gmin

1. Prowadzenie i koordynowanie działań informacyjnych dotyczących zagrożeń i obowiązków wynikających z użytkowania wyrobów zawierających azbest na terenie Związku. Współpraca z lokalnymi mediami i gminami. Formularze, na podstawie których dokonywana ma być ocena stanu nieruchomości pod kątem obecności azbestu i stopnia jego zużycia, są dostępne w biurze Związku oraz na stronie internetowej Związku Gmin. Informacje o wymaganych procedurach usuwania, zabezpieczania, wywożenia i składowania azbestu, znajdują się na stronie internetowej Związku Gmin, na ulotkach i plakatach, a także są przekazywane podczas spotkań z mieszkańcami.
2. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na terenie Związku Gmin. Gromadzenie informacji przekazywanych przez gminy w zakresie osób fizycznych o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania oraz o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zostało zakończone, będących załącznikami do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 23.10.2003r. Na ich podstawie ma być aktualizowany zbiorczy wykaz obiektów zawierających azbest, wg trzech grup pilności, w zależności od stopnia zagrożenia.
3. Opracowanie i aktualizacja Planu gospodarki odpadami dla Związku Gmin (z Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest).
4. Pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych na realizację programu. Usuwanie wyrobów zawierających azbest, szczególnie w przypadku elementów budowlanych jest kosztowne i wymaga odpowiednich nakładów finansowych. Istnieje jednak możliwość uzyskania wsparcia ze strony krajowych np. Wojewódzki lub Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska, lub zagranicznych funduszy na ochronę środowiska. Pieniądze te przeznaczone są na realizację dużych projektów, dlatego właściciele powinni łączyć się w większe grupy i aplikować o pieniądze wspólnie. Takie postępowanie wymaga ustanowienia przedstawiciela mogącego występować i działać w ich imieniu. Może nim być Związek gmin. Inicjująca rola gminy lub Związku w tych działaniach jest bardzo ważna, bowiem wielu mieszkańców nie będzie stać na pokrycie kosztów usunięcia azbestu samodzielnie, a w konsekwencji będzie on nadal stanowił zagrożenie.

4. Gospodarowanie wyrobami i odpadami zawierającymi azbest na terenie Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7

4.1 Charakterystyka terenu Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7

Obszar Związku Gmin ZGPD 7 pokrywa się z obszarem Powiatu Dzierżoniowskiego (z wyłączeniem Gm. Łagiewniki) i położony jest w południowo – zachodniej Polsce, w województwie dolnośląskim. Powiat graniczy z powiatami: wrocławskim, świdnickim, wałbrzyskim, kłodzkim, ząbkowickim i strzelińskim.

Geograficznie powiat dzierżoniowski w swej głównej części znajduje się na Przedgórzu Sudeckim. Jest to obszar zróżnicowany, w zasadniczej części równinny (Kotlina Dzierżoniowska), z dobrymi glebami i łagodnym klimatem, przepleciony licznymi wzgórzami (Wzgórze Krzyżowe, Gilowskie, Bielawskie i Łagiewnickie). Teren powiatu obejmuje również północno - wschodnie stoki Gór Sowich i część Masywu Ślęży z górą Radunią - obszary zalesione, o surowym klimacie - oraz zachodnią część Wzgórz Niemczańsko - Strzelińskich.

Związek ZGPD-7 obejmuje obszar 6 gmin o łącznej powierzchni - 354 km² i jest gęsto zaludniony (279 osób na km²), na dzień 31 września 2008 roku obszar Związku Gmin liczył 98 948 mieszkańców.

ZGPD tworzy 6 gmin:

- 4 gminy miejskie: Bielawa, Dzierżonów, Pieszyce, Piława Górna,
- 1 gmina miejsko – wiejska: Niemcza,
- 1 gmina wiejska: Dzierżonów.

Pod względem gospodarczym powiat dzierżoniowski ma charakter przemysłowo - rolniczy. Powiat znany jest także z dużej liczby zakładów kamieniarskich. W 1997r. utworzono w Dzierżonowie Specjalną Strefę Ekonomiczną (część Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INWEST-PARK”), która intensywnie się rozwija powiększając pięciokrotnie swój obszar (obecnie jej powierzchnia wynosi 79,4 ha. Pod koniec marca 2008 r. na jej terenie działało 12 firm, zatrudniających 2007 osób. W trakcie tworzenia są 4 następne firmy.

Według GUS na terenie gmin należących do ZGPD-7 pod koniec 2006r. zarejestrowanych było 10011 podmiotów gospodarczych. Jednostki małe, zatrudniające do 9 pracowników stanowią 95,6 % wszystkich podmiotów gospodarczych. Podmioty o liczbie pracowników od 10 do 49 stanowią 3,7 % zarejestrowanych podmiotów, natomiast podmioty o liczbie pracowników 50 i więcej – 0,7 %.

Rolnictwo skupia się przede wszystkim na dobrych glebach w północnej części powiatu. Dominuje uprawa pszenicy, buraka cukrowego i rzepaku.

Granice poszczególnych gmin zrzeszonych w Związku ZGPD-7 przedstawiono na rysunku poniżej.

MAPA POWIATU

Rys. 7. Powiat dzierzoniowski z podziałem na gminy.

4.2 Wyroby zawierające azbest na terenie Związku Gmin ZGPD-7

Związek Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7 posiada zatwierdzony uchwałami Rad Gmin zrzeszonych w Związku plan gospodarki odpadami.

W planie gospodarki odpadami dla Związku gmin oszacowano, z uwagi na brak inwentaryzacji, ilość znajdujących się na terenie Związku wyrobów zawierających azbest w oparciu o przyjęty w 2001 r. przez rząd „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie Polski” oraz o dane zawarte w „Planie gospodarki odpadami dla województwa dolnośląskiego”

Zgodnie z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami, szacuje się, że w województwie dolnośląskim znajduje się ok. 576600 Mg (474919 m³) zabudowanych płyt azbestowo-cementowych.

Ilość odpadów zawierających azbest na terenie Związku gmin oszacowano w oparciu o ilość tych odpadów w województwie – proporcjonalnie do ilości mieszkańców w Związku Gmin. Ilość odpadów, które zostaną wytworzone w latach 2004-2032 wyniesie ok. 21910 Mg oraz 18045 m³.

Na podstawie „Programu usuwania...” przyjęto, że w latach 2003-2032 na terenie gmin Związku konieczne będzie sukcesywne usuwanie wyrobów zawierających azbest, zgodne z poniższym zestawieniem.

Tab. 2. Zakładane ilości odpadów azbestowych usuwanych z terenu Związku Gmin.

Lata	Masa odpadów, Mg	Objętość odpadów, m ³
2003-2012	7670	6315
2013-2022	8760	7220
2023-2032	5480	4610
Razem	21910	18045

Źródło: Plan gospodarki odpadami dla Związku Gmin 2004-2008.

Na terenie Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7 powstawać będą odpady zawierające azbest przede wszystkim związane z budownictwem – głównie różnego rodzaju płyty azbestowo-cementowe wykorzystywane do pokryć połaci dachowych, elewacji budynków oraz rury azbestowo-cementowe .

4.2.1 Inwentaryzacja wyrobów azbestowych w gminach na terenie Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7

Gminy na terenie Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7 posiadają zatwierdzone uchwałami Rady Gmin Programy Ochrony Środowiska i wspólny Związkowy Plan Gospodarki Odpadami. Jednakże problematyka wyrobów i odpadów zawierających azbest została potraktowana bardzo ogólnie.

Poniżej przedstawiono inwentaryzację wyrobów azbestowych w poszczególnych gminach sporządzoną w oparciu o inwentaryzację wyrobów zawierających azbest na terenie Związku oraz informacje przedłożone do Urzędów Gmin zgodnie z wytycznymi rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. W sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest /Dz.U.Nr 192 poz.1876/, z których wynika, iż:

Właściciel, zarządca lub użytkownik miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest, przedkłada i corocznie aktualizuje /w terminie do dnia 31 stycznia każdego roku/ Wojewodzie informację - wynik inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest.

Osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami przedkładają informację odpowiednio wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta.

Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest (głównie dekarские płyty płaskie i faliste azbestowo cementowe) na terenie Powiatu Dzierżoniowskiego przeprowadzona przez harcerzy z Hufca ZHP w Dzierżoniowie, zakończona została w kwietniu 2008r. W maju 2008r., listy nieruchomości na których znajdują się wyroby zawierające azbest zostały przesłane do Gmin celem uzupełnienia inwentaryzacji o dane właścicieli nieruchomości.

Należy mieć na uwadze, iż inwentaryzacja ta może zawierać niepełne informacje i nie przedstawia rzeczywistej sytuacji pod względem ilości występowania wyrobów azbestowych w Gminach członkowskich Związku. Podczas inwentaryzacji mogły nie zostać uwzględnione wyroby azbestowo-cementowe w postaci rur bądź płaskich płyt elewacyjnych oraz wyrobów miekkich.

W sierpniu 2008r. do właścicieli nieruchomości, na terenie których znajduje się azbest, zostały przesłane formularze: ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest oraz informacja o wyrobach zawierających azbest i miejscach ich wykorzystywania. Na przełomie listopada i grudnia na terenie Gminy Dzierżoniów prowadzone były spotkania z mieszkańcami, którzy posiadają na terenie swoich nieruchomości wyroby zawierające azbest. Spotkania miały na celu przekazanie informacji o obowiązkach i zagrożeniach wynikających z użytkowania azbestu oraz uzupełnienie inwentaryzacji azbestu na terenie Związku.

Do października 2009 r., do biura Związku spłynęły formularze („Ocena stanu...” oraz „Informacja o wyrobach...”) dotyczące 205 nieruchomości na terenie których znajduje się azbest, z 494 dotychczas ustalonych - ok. 41 %.

Inwentaryzacja wyrobów azbestowych jest systematycznie uzupełniana na podstawie „Informacja o wyrobach...” spływających od mieszkańców.

Tab. 3. Ilość punktów/nieruchomości na terenie których znajdują się wyroby zawierające azbest, na terenie Związku Gmin. Stan na dzień 31.10.2009r.

L.p.	Gmina	Liczba punktów/nieruchomości na terenie których znajdują się wyroby zawierające azbest	Liczba nieruchomości, których właściciele złożyli „Informację o wyrobach...”*	Grupa I	Grupa II	Grupa III	Brak oceny stanu wyrobu	Liczba właścicieli nieruchomości deklarujących chęć usunięcia wyrobów zawierających azbest.
1	Gmina Miejska Dzierżoniów	51	1	1			50	1
2	Gmina Bielawa	12	7	6	1		5	2
3	Gmina Pieszyce	46	8	7	1		38	6
4	Gmina Dzierżoniów	269	168	120	33	4	112	45
5	Gmina Piława Górna	43	14	6	6	1	30	2
6	Gmina Miejsko-Wiejska Niemcza	73	7	2	2		69	0
7	RAZEM:	494	205	142	43	5	304	56

*- „Informacje o wyrobach...” złożone w biurze Związku ZGPD-7

4.3 Koszty usuwania azbestu z terenu Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7

Pod pojęciem usunięcie azbestu rozumie się demontaż, transport oraz składowanie.

W "Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski" koszt usuwania wyrobów zawierających azbest według cen w 2000 r. oszacowano na ok. 47 miliardów złotych.

Szacunkowy koszt usunięcia wyrobów azbestowych z terenu Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7

Ilość płyt azbestowo cementowych występujących na terenie Związku Gmin – ok. **114 100 m²**, to jest **1 255,1 Mg**.

Średni koszt usunięcia 1 m² płyty azbestowo – cementowej – według uśrednionych danych z szeregu firm wykonawczych na dzień 30 września 2008 r. - 23 zł brutto.

Szacunkowy koszt usunięcia płyt azbestowo cementowych z terenu Związku Gmin – 2 624 300 zł

Tab. 4. Ilość wyrobów zawierających azbest na terenie Związku Gmin.

Gmina	Ilość azbestu zgłoszona przez jednostkę administracyjną			Ilość azbestu przeliczona		SUMA
	m ²	mb	Mg	m ² /Mg	m ² /MB	Mg (kolumny 4,5,6)
1	2	3	4	5*	6**	7
miasto Dzierżoniów	10100	21606,4	0,006	111,1	475,3408	586,4468
gmina Dzierżoniów	40000	-	-	440	-	440
miasto Bielawa	2000	-	-	22	-	22
miasto i gmina Niemcza	45200	-	-	497,2	-	497,2
miasto Pieszyce	8800	-	-	96,8	-	96,8
miasto Piława Górna	8000	-	-	88	-	88
Razem	114 100	21 606,4	0,006	1 255,1	475,3408	1 730,4468

Źródło – Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015

kolumna 5* - przeliczenia m²/Mg dokonano posługując się wskaźnikiem określonym w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski“ według którego 1 m² płyt abestowo – cementowych odpowiada 0,011 Mg

kolumna 6** - przeliczenia mb/Mg dokonano posługując się wskaźnikiem stosowanym w ankietach Ministerstwa Gospodarki podczas pierwszej inwentaryzacji materiałów zawierających azbest (<http://azbest.ceramika.agh.edu.pl/>) i wynoszącym 1mb rur zawierających azbest odpowiada 0,022 Mg.

4.3.1 Propozycja finansowania usuwania azbestu.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami obowiązek usunięcia azbestu spoczywa na właścicielach budynków. Oznacza to, że finansowanie zadań związanych z wymianą płyt azbestowo – cementowych powinny być pokrywane przez osoby prywatne (właściciele obiektów). Istnieją możliwości pozyskania dofinansowania na usuwanie wyrobów zawierających azbest, w formie dotacji lub pożyczki z WFOŚiGW we Wrocławiu lub innych źródeł zewnętrznych. Właściciele nieruchomości mogą ubiegać się o dofinansowanie samodzielnie. Środki na dofinansowanie usuwania azbestu mogą być pozyskane i przekazane dla mieszkańców przez jeden podmiot, np. Związek Gmin. W związku z likwidacją gminnych funduszy ochrony środowiska, nie ma obecnie możliwości udzielania dotacji dla mieszkańców na usuwanie azbestu z budżetu gminy. Ministerstwo Środowiska zapowiedziało jednak zmiany prawne umożliwiające wykorzystanie środków pochodzących z kar i opłat za korzystanie ze środowiska na dofinansowanie inwestycji ekologicznych. W przypadku wejścia w życie wyżej opisanych zmian prawnych, biorąc pod uwagę wysokie koszty usunięcia i unieszkodliwienia azbestu, oraz zakupu nowego pokrycia dachowego, proponuje się udzielanie pomocy finansowej mieszkańcom na usunięcie azbestu, z budżetów Gmin, ze środków pochodzących z kar i opłat za korzystanie ze środowiska.

5. Możliwości pozyskania środków finansowych na działania związane z usuwaniem wyrobów azbestowych

Usuwanie wyrobów zawierających azbest, szczególnie elementów budowlanych jest kosztowne i wymaga odpowiednich nakładów finansowych. Konieczne jest zatem pozyskiwanie jak największego wsparcia finansowego dla wszystkich inicjatyw związanych z usuwaniem wyrobów i odpadów zawierających azbest.

5.1. Ogólnopolskie instrumenty wspierające bezpieczne usuwanie wyrobów azbestowych:

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Zgodnie z kryteriami wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz listą priorytetowych programów planowanych do finansowania w roku 2010.

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013

W *Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013* (PROW) istnieje możliwość sfinansowania kosztów związanych z bezpiecznym usuwaniem azbestu jako części realizowanej operacji, w ramach następujących działań:

1. działanie 121 *Modernizacja gospodarstw rolnych*,
2. działanie 311 *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej*,
3. działanie 312 *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw*.

Szczegółowe informacje na temat typu beneficjentów, typu projektów w ramach realizacji których możliwe jest dofinansowanie usuwania azbestu, formy wsparcia oraz warunków dofinansowania udziela: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Warszawie, Al. Jana Pawła II 70, 00-175 Warszawa, tel. 0 800 38 00 84, faks 022 318 53 30, www.arimr.gov.pl, e-mail: info@arimr.gov.pl

Linia KfW5 w BOŚ

Bank Ochrony Środowiska S.A. oferuje kredyty z linii kredytowej **KfW5** (Kreditanstalt für Wiederaufbau), w ramach której finansowane są przedsięwzięcia polegające na unieszkodliwianiu wyrobów zawierających azbest. Podstawą udzielenia każdego kredytu jest posiadanie przez wnioskodawcę zdolności do zaciągnięcia kredytu i ustanowienie odpowiednich form zabezpieczenia spłaty kredytu.

Podmiotami uprawnionymi do ubiegania się o kredyt są małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), które nie korzystały do tej pory z finansowania w ramach programu SME Finance Facility (KfW2 i KfW4):

- zatrudniające do 250 pracowników,
- rocznych obrotach do 40 mln EUR lub sumie bilansowej do 27 mln EUR,
- spełniające warunek niezależności UE (nie więcej niż 25% udziałów należy do firmy nie będącej MSP zgodnie z definicją Unii Europejskiej)

W ramach linii KfW5 przedmiotem kredytowania objęte jest unieszkodliwianie wyrobów azbestowych, w tym w szczególności:

- budowa wodociągów w technologii rur bezazbestowych w miejsce wodociągów z rur azbestowych (zakup i instalacja nowych rur wodociagowych),
- wymiana lub zabezpieczenie powierzchni dachowych lub elewacyjnych z płyt azbestowych.

Warunki kredytowania:

- okres kredytowania min. 5 lat – max. 10 lat (do 10.03.2017r.),
- karencja w spłacie kapitału (nieobowiązkowa) – do 2 lat,
- waluta – EUR lub PLN,
- maksymalna kwota indywidualnego kredytu – 250 tys. EUR lub jej równowartość w PLN,
- maksymalny udział KfW5 w finansowaniu projektu wynosi 85%, minimalny wkład własny kredytobiorcy wynosi 15%,
- minimalna marża odsetkowa: warunki kredytowania są zróżnicowane ze względu na rating podmiotu kredytowania, okres kredytowania oraz rodzaj waluty i są zgodne z obowiązującą uchwałą Zarządu BOŚ w sprawie oprocentowania środków pieniężnych, kredytów i pożyczek w BOŚ S.A.

Więcej informacji na stronie www.bosbank.pl oraz w placówkach banku.

Kredyt na zakup i montaż urządzeń i wyrobów służących ochronie środowiska w BOŚ

BOS oferuje kredyt na zakup i montaż urządzeń służących ochronie środowiska w ramach porozumienia ze sprzedawcami i dystrybutorami wyrobów służących ochronie środowiska. Klient, ubiegający się o kredyt w ramach porozumienia z dystrybutorem, do usuwania azbestu i montażu nowego pokrycia dachowego powinien wybrać firmę, z którą Bank ma podpisane porozumienie o współpracy.

Podmiotami uprawnionymi do ubiegania się o kredyt są osoby fizyczne, przedsiębiorcy oraz jednostki samorządu terytorialnego.

Przedmiotem kredytowania objęte są koszty demontażu, transportu i unieszkodliwienie azbestu oraz koszty zakupu i położenia nowego pokrycia dachowego.

Warunki kredytowania

- oprocentowanie: zmienne, ustalone na podstawie uchwały Zarządu BOS, w przypadku zawarcia umowy pomiędzy Bankiem, a sprzedawcą bądź producentem urządzeń, kredyty udzielone na zakupy tych urządzeń mogą być oprocentowane od 1% w skali roku (szczegółowe informacje w Oddziałach Banku),
- kwota kredytu: do 100% kosztów zakupu i kosztów montażu, przy czym koszty montażu mogą być kredytowane w jednym z poniższych przypadków:
 - a. gdy Sprzedawca, z którym Bank podpisał porozumienie jest jednocześnie Wykonawca,
 - b. gdy Wykonawca jest jednostka autoryzowana przez Sprzedawcę, z którym Bank podpisał porozumienie,
 - c. gdy Bank podpisał z Wykonawcą porozumienie dotyczące montażu urządzeń i wyrobów zakupionych wyłącznie na zasadach obowiązujących dla niniejszego produktu,
- okres realizacji inwestycji: do 6 miesięcy od daty postawienia kredytu do dyspozycji kredytobiorcy,
- okres kredytowania: do 5 lat

Więcej informacji na stronie www.bosbank.pl oraz w placówkach banku.

Kredyt oferowany przez BGZ we współpracy z ARiMR

Bank Gospodarki Żywnościowej (BGZ) współpracuje z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie udzielania kredytów preferencyjnych. Podstawa do udzielania przez ARiMR pomocy ze środków krajowych, w tym dopłat do oprocentowania kredytów, jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22.01.2009 r. w sprawie realizacji niektórych zadań ARiMR. Zasady udzielania dopłat do oprocentowania ustalane są przez ARiMR.

Podmiotami uprawnionymi do ubiegania się o kredyt preferencyjny są: osoby fizyczne, posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, z wyłączeniem emerytów i rencistów; osoby prawne; jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej.

Kredyt może zostać udzielony na działalności wymienione w *Wykazie działalności w zakresie rolnictwa i przetwórstwa produktów rolnych wspomaganym przez ARiMR* w postaci dopłat do oprocentowania kredytów, zawartym w części I, w grupach: uprawy rolne, warzywnictwo, ogrodnictwo - 01.1; chów i hodowla zwierząt - 01.2; uprawy rolne połączone z chowem zwierząt (działalność mieszana) - 01.30.Z; działy specjalne produkcji rolnej – Ds.; produkcja artykułów spożywczych - podsekcja DA.

Przedmiotem kredytowania w ramach linii o **symbolu nIP** zgodnie z Warunkami i zasadami udzielania kredytów na realizację inwestycji w gospodarstwach rolnych, działach specjalnych produkcji rolnej i przetwórstwie produktów rolnych m.in. mogą być objęte koszty rozbiórki i unieszkodliwienia materiałów szkodliwych, w tym wyrobów azbestowych, pod warunkiem realizowania inwestycji polegającej na budowie, przebudowie lub remoncie obiektów służących do prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwach rolnych lub działach specjalnych produkcji rolnej.

Warunki kredytowania

- oprocentowanie: zmienne, ustalone w oparciu o aktualną stopę redyskonta, nie mniej niż 2%,
- kwota kredytu: nie może przekroczyć:
 - a) 80% wartości nakładów inwestycyjnych na gospodarstwo rolne i wynosić więcej niż 4.000.000 zł,
 - b) 70% wartości nakładów inwestycyjnych na działy specjalne produkcji rolnej i wynosić więcej 8.000.000 zł,
 - c) 70% wartości nakładów inwestycyjnych w przetwórstwie produktów rolnych i wynosić więcej niż 16.000.000 zł,
 - d) łączna kwota kredytów udzielonych jednemu podmiotowi na realizację równocześnie kilku inwestycji wymienionych w pkt a) i b) nie może przekroczyć 8.000.000 zł,
 - e) łączna kwota kredytów udzielonych jednemu podmiotowi na realizację równocześnie kilku inwestycji wymienionych w pkt a) - c) nie może przekroczyć 16.000.000 zł.
- okres kredytowania: do 8 lat,
- okres karencji: do 2 lat.

Więcej informacji na stronie www.bgz.pl oraz w placówkach banku.

5.2. Instrumenty wspierające bezpieczne usuwanie wyrobów azbestowych w województwie dolnośląskim.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu w ramach realizacji zadań priorytetowych w dziedzinie gospodarki odpadami i ochrony powierzchni ziemi przewiduje dofinansowanie usuwania odpadów niebezpiecznych, odpadów medycznych oraz odpadów przemysłowych (priorytet 4.4.).

Beneficjentami wsparcia w ramach dofinansowania usuwania wyrobów zawierających azbest przez WFOŚiGW we Wrocławiu mogą być:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- jednostki budżetu państwa, publiczne zakłady opieki zdrowotnej, stowarzyszenia, związki wyznaniowe, fundacje o charakterze opiekuńczo-wychowawczym, oświatowym, kulturalnym i badawczym,
- przedsiębiorcy,
- pozostałe osoby prawne, posiadające zdolność do zaciągania zobowiązań finansowych.

W ramach zadań związanych z usuwaniem azbestu dofinansowywane są koszty dotyczące demontażu, transportu oraz unieszkodliwiania odpadów azbestowych.

W zakresie usuwania azbestu WFOŚ oferuje wsparcie finansowe w formie pożyczek preferencyjnych, dotacji oraz dopłat do oprocentowania kredytu preferencyjnego.

Osoby fizyczne, wspólnoty mieszkaniowe oraz właściciele i zarządcy budynków mogą skorzystać z linii kredytowej *Likwidacja wyrobów zawierających azbest z budynków* obsługiwanej przez BOS, w ramach której Wojewódzki Fundusz udziela dopłat do odsetek.

Fundusz udziela pomocy finansowej:

- jednostkom samorządu terytorialnego w formie dotacji do 25% i pożyczki do 75% kosztów usunięcia, transportu i unieszkodliwienia,
- jednostkom budżetowym państwa, związkom wyznaniowym, stowarzyszeniom i fundacjom o charakterze opiekuńczo-wychowawczym, oświatowym, kulturalnym i badawczym w formie dotacji do 25% kosztów usunięcia, transportu i unieszkodliwienia,
- przedsiębiorcom jako dopłaty do kredytu preferencyjnego w dowolnie wybranym banku lub pożyczki do 75% kosztów usunięcia, transportu i unieszkodliwienia,

- osobom fizycznym w formie stałych dopłat w BOS w wysokości 5% w całym okresie kredytowania.

Wojewódzki Fundusz udziela dofinansowania na podstawie złożonego, kompletnego wniosku sporządzonego na obowiązujących w Funduszu formularzach wraz ze wszystkimi niezbędnymi załącznikami wynikającymi z przepisów prawa: budowlanego, ochrony środowiska, zamówień publicznych, nadzorowania pomocy publicznej, w tym zaświadczenia o wywiązywaniu się z opłat za korzystanie ze środowiska, protokołu z wyboru wykonawcy zadania, pozwolenia na budowę, itp. Udzielenie pomocy odbywa się na podstawie umowy cywilnoprawnej. Więcej informacji na stronie www.fos.wroc.pl

Instrumenty oferowane przez BOŚ we współpracy z WFOŚiGW we Wrocławiu.

Kredyty preferencyjne z dopłatami do oprocentowania z WFOŚiGW są przeznaczone dla osób fizycznych, osób prawnych (z wyłączeniem jednostek samorządu terytorialnego), wspólnot mieszkaniowych, będących właścicielami lub zarządcami obiektów budowlanych lub tymczasowych obiektów budowlanych oraz dla ich współwłaścicieli lub użytkowników (pod warunkiem zgody właścicieli na wykonanie prac).

Przedmiotem kredytowania objęta jest eliminacja odpadów azbestowych z obiektów budowlanych i tymczasowych obiektów budowlanych, obejmująca demontaż, transport i unieszkodliwianie wyrobów budowlanych zawierających azbest z powierzchni dachowych i elewacyjnych.

Warunki kredytowania:

- kwota kredytu: do 100 tys. zł, lecz nie więcej niż 100% wartości przedsięwzięcia,
- okres realizacji: do 6 miesięcy od dnia postawienia kredytu do dyspozycji kredytobiorcy
- okres kredytowania: do 5 lat
- okres karencji: do 6 miesięcy licząc od daty zakończenia zadania określonej w umowie kredytu
- oprocentowanie: zmienne, aktualnie: WIBOR 3M pomniejszony o 0,5 p.p., lecz nie mniej niż 3,5% w skali roku
- prowizja: od 1,5% przyznanego kredytu, lecz nie mniej niż 150 zł – dla osób fizycznych nie prowadzących działalności gospodarczej i nie mniej niż 200 zł – dla pozostałych kredytobiorców.

Więcej informacji na stronie www.bosbank.pl

Środki z opłat i kar za korzystanie ze środowiska w budżetach Gmin i Powiatu.

W związku z likwidacją gminnych funduszy ochrony środowiska, nie ma obecnie możliwości udzielania dotacji dla mieszkańców na usuwanie azbestu z budżetu gminy. Ministerstwo Środowiska zapowiedziało jednak zmiany prawne umożliwiające wykorzystanie środków pochodzących z kar i opłat za korzystanie ze środowiska na dofinansowanie inwestycji ekologicznych. W przypadku wejścia w życie wyżej opisanych zmian prawnych, biorąc pod uwagę wysokie koszty usunięcia i unieszkodliwienia azbestu, oraz zakupu nowego pokrycia dachowego, proponuje się udzielanie pomocy finansowej mieszkańcom na usunięcie azbestu, z budżetów Gmin, ze środków pochodzących z kar i opłat za korzystanie ze środowiska.

6. Harmonogram realizacji Programu usuwania azbestu.

Tab. 5. Harmonogram realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7 na lata 2009 - 2012”.

Zadanie	Rola Związku Gmin	Rola Powiatu	Rola Gmin członkowskich	Termin realizacji
Aktualizacja inwentaryzacji miejsc występowania wyrobów zawierających azbest poprzez wypełnienie przez właścicieli obiektów budowlanych „Informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania” i złożenie ich do właściwego organu /Wójt, Wojewoda/ Związku Gmin.	Na podstawie danych otrzymanych od Wójtów, Burmistrzów i właścicieli nieruchomości opracowanie danych liczbowych o ilości i rozmieszczeniu wyrobów zawierających azbest na terenie Związku i każdej gminy. Ciągłe aktualizowanie inwentaryzacji.		Przekazywanie danych w postaci informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania do Związku Gmin.	2010 - 2011
Udzielanie pomocy finansowej dla właścicieli nieruchomości na usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych.	Pozyskanie środków zewnętrznych Prowadzenie naboru, koordynacja i rozliczenie wniosków o dofinansowanie usuwania wyrobów zawierających azbest.	Wydawanie pozwoleń firmom budowlanym i transportowym. Zabezpieczenie, w miarę możliwości, w budżecie środków na realizację Programu.*	Zabezpieczenie corocznie, w miarę możliwości, w budżetach gmin środków na pomoc w usuwaniu azbestu dla właścicieli nieruchomości.*	2010 – 2032
Prowadzenie akcji informacyjnej nt. postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, sposobu ich usuwania, wpływu azbestu na organizm ludzki.	Prowadzenie i koordynacja akcji informacyjnej na terenie Związku Gmin.	Wspieranie akcji informacyjnej.	Wspieranie akcji informacyjnej na terenie gminy.	2010 – 2032
Coroczna aktualizacja bazy danych o obiektach zawierających azbest	Zbieranie i aktualizacja na podstawie formularzy „Informacja o wyrobach...” od właścicieli nieruchomości.		Zbieranie i przekazywanie informacji do Związku Gmin.	2010 - 2032
Monitoring i ocena realizacji „Programu...” w ramach Planu Gospodarki Odpadami dla Związku Gmin	Przygotowanie aktualizacji, co 4 lata, „Programu...” w ramach Planu Gospodarki Odpadami dla Związku Gmin		Przygotowanie sprawozdania z realizacji, „Programu...” w Ramach sprawozdania z realizacji Planu Gospodarki Odpadami dla Związku Gmin, co 2 lata.	2010 - 2032

* W przypadku wprowadzenia zmian prawnych, umożliwiających udzielanie dotacji z budżetu gminy dla mieszkańców na usuwanie azbestu.

7. Streszczenie w języku niespecjalistycznym.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest stanowi w ostatnich latach priorytet w walce z odpadami niebezpiecznymi ze względu na zagrożenie zdrowia ludzi i ochronę środowiska. Okres usunięcia wyrobów azbestowych na terytorium Polski określono na lata 2003 – 2032.

"Plan gospodarki odpadami dla Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego" uchwalony przez Rady gmin członkowskich Związku wskazuje w celach i zadaniach dla Związku Gmin, zadanie dotyczące inwentaryzacji i monitoringu usuwania wyrobów zawierających azbest. „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7” stanowi niezbędny element do realizacji tego zadania. Opracowanie programów usuwania azbestu stanowi jedno z zadań samorządu gminnego określonych w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” przyjętym przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 lipca 2009 r.

W „Programie” zawarto podstawowe informacje na temat: azbestu, kierunków zastosowania wyrobów azbestowych oraz wpływu azbestu na zdrowie człowieka. Przedstawiono wyniki inwentaryzacji wyrobów azbestowych występujących na terenie Związku oraz szacunkowy koszt usunięcia tych wyrobów. Inwentaryzację wyrobów azbestowych należy uzupełniać i aktualizować w oparciu o „Informacje o wyrobach...” składanych przez mieszkańców.

„Program” ma na celu również zapoznanie właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami, urządzeniami i wyrobami zawierającymi azbest, z przepisami dotyczącymi postępowania przy użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz wynikających z nich procedurami, aby uniknąć sytuacji np. niewłaściwego ich demontażu a tym samym zagrożenia zdrowia ludzkiego.

W „Programie” wskazano także możliwości pozyskania środków z różnych źródeł na usuwanie wyrobów azbestowych, w tym z:

- Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Banku Ochrony Środowiska, w postaci kredyty z linii kredytowej **KfW5** oraz kredytom na zakup i montaż urządzeń i wyrobów służących ochronie środowiska.

W „Programie” wskazano możliwości pozyskania dofinansowania na usuwanie wyrobów zawierających azbest, m.in. ze środków WFOŚiGW lub Banku Ochrony Środowiska. W związku z likwidacją gminnych funduszy ochrony środowiska, nie ma obecnie możliwości udzielania dotacji dla właścicieli nieruchomości na usuwanie azbestu z budżetu gminy. Ministerstwo Środowiska zapowiedziało jednak zmiany prawne umożliwiające wykorzystanie środków pochodzących z kar i opłat za korzystanie ze środowiska na dofinansowanie inwestycji ekologicznych. W przypadku wejścia w życie wyżej opisanych zmian prawnych, biorąc pod uwagę wysokie koszty usunięcia i unieszkodliwienia azbestu, oraz zakupu nowego pokrycia dachowego, proponuje się udzielanie pomocy finansowej mieszkańcom na usunięcie azbestu, z budżetów Gmin, ze środków pochodzących z kar i opłat za korzystanie ze środowiska.

8. Wykaz podmiotów posiadających decyzje zatwierdzające program gospodarki odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest.

Wykaz podmiotów posiadających decyzje zatwierdzające program gospodarki odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest upoważniające do prowadzenia prac remontowo budowlanych związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest na terenie Powiatu Dzierżoniowskiego.

Lista firm posiadających decyzje Starosty Powiatu Dzierżoniowskiego zatwierdzające Program Gospodarki Odpadami Niebezpiecznymi uwzględniający odpady:

- materiały izolacyjne zawierające azbest (17 06 01 *)
- materiały konstrukcyjne zawierające azbest (17 06 05*)

1. EKOSTAR Polska, ul. Raclawicka 15/17, 53-149 Wrocław, tel./fax (71)782 81 92. tel.(71)782 81 91, email: ekostarpolska@wp.pl, biuro@ekostarpolska.com.pl
2. KASTOR Tomasz Janiszewski, ul. Kolonia 19b/2, 67-321 Leszno Górne, tel./fax (68) 376 65 93, kom. 607 285 900, email: kastor.tj@wp.pl
3. EKOCHEM-EKOSERVICE Sp. z o.o., ul .Kościuszki 99, 90-411 Łódź, tel./fax: (42) 255 77 29, kom. 607 348 062, 607 348 017, email: recycling@ekochemekoservice.pl
4. Przedsiębiorstwo Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych TERMOEXPORT, ul. Jana Kazimierza 1/29, 01-248 Warszawa, tel. (22) 836 04 01, tel./fax: (22) 836 10 94, kom. 606 831 333, email: biuro@termoexport.pl
5. Spe – Bau Sp. z o.o. Wrocław, ul. Grabiszyńska 281, 53-234 Wrocław, tel./fax: (71) 361 46 12, email: azbest@azbest.pl
6. ZWSE „ELEKTRON” Sp. z o.o., ul. Okrężna 41, 57-220 Ziębice
7. Autoryzowany Zakład Ogólnobudowlany Danuta i Piotr Gawlik, ul. Kresowa 27, 43-400 Cieszyn, tel./fax: (33) 851 19 66, tel./fax: 858 20 18, tel. biuro 792 013 569, e-mail: azo.gawlik@gmail.com
8. Centrum Gospodarki Odpadami, Azbestu I Recyklingu “CARO”, ul. Bohaterów Monte Cassino 4/12, 22-400 Zamość, te./fax: (84) 62 730 13, kom. 608 435 133, e-mail: caro@zamosc.home.pl
9. ALGADER HOFMAN Sp. z o.o., ul. Wólczyńska 133, bud. 11B, 01-919 Warszawa, tel. (22) 864 94 99; 834 75 80; email: algader_biuro@post.pl
10. Przedsiębiorstwo Budownictwa Ładowego MJ Sp. z o.o. Reguły, ul. Graniczna 6, 05-816 Michałowice, tel./fax: (22) 724 32 39, email: pbl_mj@onet.pl
11. Przedsiębiorstwo Budownictwa, Handlu i Usług „ROBKON” Robert Konieczny, ul. Młynarska 21, 57-200 Ząbkowice Śląskie, tel./fax (74) 81 51 460, kom. 608 484 145; 601 580 646
12. Zakład Budowlany „ANBUD”, ul. Kraszewski 70, 58-100 Świdnica, tel./fax (74) 583-88-10
13. „TOMBUD” Przedsiębiorstwo Ogólnobudowlane T. Dubyk, ul. Ząbkowicka 18/2, 57-100 Strzelin, tel. 605 346 168, email: tombud2@op.pl

14. Zakład Usługowy REMAT, os.XXX-lecia 12/92, 47-303 Krapkowice,
tel./fax (77) 466 53 50
15. Usługi Transportowe Usługi Budowlane „ELTEK” Jerzy Maryniak,
ul. Kasprowicza 2, 57-250 Złoty Stok, fax: (74) 81 75 400, tel. (74) 817 54 00, kom.
604 805 675
16. Firma „PAWLIK” Budownictwo i Produkcja Stolarstwa Stanisław Pawlik,
ul. 1-go Maja 8, 57-200 Ząbkowice Śląskie, tel./fax (74) 81-00-340
17. Przedsiębiorstwo Budowlane “X-BUD” Sp. z o.o., ul. Lipowa 3,
58-260 Bielawa, tel./fax (74) 83 35 104
18. Budownictwo Energooszczędne „PROGRES” Jerzy Kijakowski, ul. Zachodnia 12,
50-095 Mirków, tel./fax: (71) 315 30 25, email: be_progress@wp.pl
19. PHU „JUKO” Jerzy Szczukocki, ul. I Maja 25, 97-300 Piotrków Trybunalski,
tel./fax: (44) 649 94 23; (044) 732 69 63 do 65; email: [biuro\(at\)juko.com.pl](mailto:biuro(at)juko.com.pl)
20. P.P.H.U. “EKO- MIX”, ul. Grabiszyńska 163, 50- 950 Wrocław,
tel./fax: (71) 332 45 00; tel. (071) 332 41 61; kom. 0600 703 713,
email: info@ekomix.pl
21. Zakład Remontowo – Budowlany “AMBROŻY” Sp. J., ul. Generała Tadeusza Bora
Komorowskiego 35/206, 03-982 Warszawa, tel. (22) 831 07 64, email:
zrbambrozy@op.pl
22. Sintac – Polska Sp. z o.o., ul. Żegańska 1, 04- 713 Warszawa – Międzylesie,
tel. (22) 812 62 54; 812 76 27; 812 45 93; fax: (022) 812 53 92;
email: sintac@sintac.com.pl
23. Zakład Ogólnobudowlany Czajka Łukasz, ul. Kościuszki 1b/1,
49-305 Brzeg, tel.(77) 411-22-79

9. Literatura

1. Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski – przyjęty przez Radę Ministrów RP w dniu 14 maja 2002 r.
2. Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” - przyjęty przez Radę Ministrów RP w dniu 14 lipca 2009 r.
3. Plan gospodarki odpadami dla Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego.
4. Informator o zadaniach jednostek samorządu terytorialnego dla realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” - materiał przygotowany przez Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2005,
5. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2007 – 2013, Zarząd Województwa Dolnośląskiego
6. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, projekt – Warszawa grudzień 2006 r.
7. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3 poz.20 z późn. zmian.)
8. Ustawa z dnia 21 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62 poz. 628 z późn. zmian.)
9. Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199 poz. 1671 z późn. zmian.)
10. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216 poz. 1824)
11. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. W sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71 poz. 649)
12. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. W sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192 poz. 1876)
13. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217 poz. 1833)
14. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. Nr 280 poz. 2771)
15. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 175 poz. 1439)
16. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 30 poz. 213)
17. „Poradnik – finansowanie usuwania azbestu ze środków krajowych i unijnych w latach 2008-2013”, pod redakcją Ewy Wilk, Ministerstwo Gospodarki
18. www.mg.gov.pl
19. www.ciop.pl
20. www.bazaazbestowa.pl

10. Załączniki.

1. **Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest** – załącznik nr 1 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, z dnia 2 kwietnia 2004 r., w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
2. **Informacja o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania** – załącznik nr 2 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, z dnia 23 października 2003 r., w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest
3. **Informacja o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone** - załącznik nr 3 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, z dnia 23 października 2003 r.
4. **Wzór oznakowania wyrobów, odpadów i opakowań zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest, a także miejsce ich występowania** - załącznik nr 2 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, z dnia 2 kwietnia 2004 r.
5. **Informacja o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu, PCB oraz innych substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska** - załącznik do Rozporządzenia Ministra Środowiska, z dnia 9 października 2002 r., w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

Załącznik nr 1**Ocena
stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest**

Miejsce/ obiekt/ urządzenie budowlane/ instalacja przemysłowa:

.....
.....

Adres miejsca/ obiektu/ urządzenia budowlanego/ instalacji przemysłowej:

.....

Pomieszczenie:.....

Rodzaj/ nazwa wyrobu ¹⁾.....Ilość wyrobów (m², tony) ²⁾.....

Grupa/ Nr	Wyrób – rodzaj	Ocena	Przyjęta punktacja
I Sposób zastosowania azbestu			
1.	Powierzchnia pokryta masa natryskową z azbestem (torkret)		30
2.	Tynk zawierający azbest		30
3.	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1.000 kg/m ³)		25
4.	Pozostałe wyroby z azbestem		10
II Rodzaj azbestu			
5.	Azbest chryzotylowy		5
6.	Inny azbest (np. krokidolit)		15
III Struktura powierzchni wyrobu z azbestem			
7.	Rozluźniona (naruszona) struktura włókien		30
8.	Mocna struktura włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnętrznej		10
9.	Pomalowana i nieuszkodzona powłoka zewnętrzna		0
IV Stan zewnętrzny wyrobu z azbestem			
10.	Duże uszkodzenia		30 ³⁾
11.	Małe uszkodzenia		10 ⁴⁾
12.	Brak		0
V Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem			
13.	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac		15
14.	Wyrób przez bezpośrednią dostępność narażony na uszkodzenia (do wysokości 2 m)		10
15.	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne		10
16.	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania		10
17.	Wyrób narażony na działanie czynników atmosferycznych (na zewnątrz budynku)		10
18.	Wyrób znajduje się w zasięgu silnych ruchów powietrza		10
19.	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne		0
VI Wykorzystanie pomieszczenia			
20.	Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców		35
21.	Trwałe lub częste przebywanie w pomieszczeniach innych osób		30
22.	Czasowo wykorzystywane pomieszczenie		20
23.	Rzadko wykorzystywane pomieszczenie		10

VII Usytuowanie wyrobu			
24.	Bezpośrednio w pomieszczeniu		30
25.	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem		25
26.	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)		25
27.	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym		10

Suma punktów oceny

Stopień pilności I

(wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie)

65 i więcej punktów

Stopień pilności II

(ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku)

powyżej 35 do 60 punktów

Stopień pilności III

(ponowna ocena w terminie do 5 lat)

do 35 punktów

UWAGA: podkreślić należy tylko jedną pozycję w grupie, jeśli wystąpi więcej niż jedna, podkreślić należy najwyższą punktację. Zsumować ilość punktów, ustalić ocenę końcową i stopień pilności.

.....
Oceniający nazwisko i imię

.....
Właściciel/ Zarządca

.....
.....
Adres/ tel. kontaktowy

.....
Data

.....
Czytelny podpis

¹⁾ Według klasyfikacji wyrobów przyjętych w sprawozdaniu rocznym – załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji i urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (DZ. U. Nr 192, poz. 1876).

²⁾ Zgodnie z inwentaryzacją i sprawozdaniem rocznym - § 7 wymienionego w odnośniku 1 rozporządzenia.

³⁾ Duże uszkodzenia – widoczne pęknięcia lub ubytki na powierzchni równej lub większej niż 3 % powierzchni wyrobu.

⁴⁾ Małe uszkodzenia – brak widocznych pęknięć, a ubytki na powierzchni mniejszej niż 3 % powierzchni wyrobu.

Załącznik nr 2

.....dnia.....

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST ¹⁾ I MIEJSCU ICH WYKORZYSTYWANIA

1. Miejsce , adres, telefon kontaktowy

.....

2. Właściciel/zarządca/ użytkownik ^{*)}:

a) osoba prawna - nazwa, adres

.....

b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres

.....

3. Tytuł własności

.....

4. Nazwa, rodzaj wyrobu ²⁾

.....

5. Ilość (m², tony) ³⁾

.....

6. Przydatność do dalszej eksploatacji

⁴⁾

7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu:

a) okresowej wymiany z tytułu zużycia wyrobu ⁵⁾

.....

b) całkowitego usunięcia niebezpiecznych materiałów i substancji

.....

8. Inne istotne informacje o wyrobach ⁶⁾

.....

Data

.....

Podpis

Objaśnienia:

^{*)} Niepotrzebne skreślić.

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbest.

²⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo -cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowo-obrobione
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest , oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura.

³⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, pomiar z natury)

⁴⁾ Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” - załącznik nr 1 do rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest.

⁵⁾ Na podstawie corocznego rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny.

⁶⁾ Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest.

Załącznik nr 3

.....dnia.....

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST, 1) KTÓRYCH WYKORZYSTYWANIE ZOSTAŁO ZAKOŃCZONE

1. Miejsce, adres:

.....

2. Właściciel, zarządca *

.....

a) osoba prawna – nazwa, adres:

.....

b) osoba fizyczna – nazwisko, imię, adres:

.....

3. Tytuł własności

.....

4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾

.....

5. Ilość (m², tony)³⁾

.....

6. Rok zaprzestania wykorzystania wyrobów

.....

7. Planowane usunięcie wyrobów

.....

a) sposób

.....

b) przez kogo

.....

a) termin

.....

8. Inne, istotne informacje⁴⁾

.....

.....

Data

.....

Podpis

Wyjaśnienia:

* - niepotrzebne skreślić

1) Za wyrób zawierający azbest, uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1% azbestu.

2) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

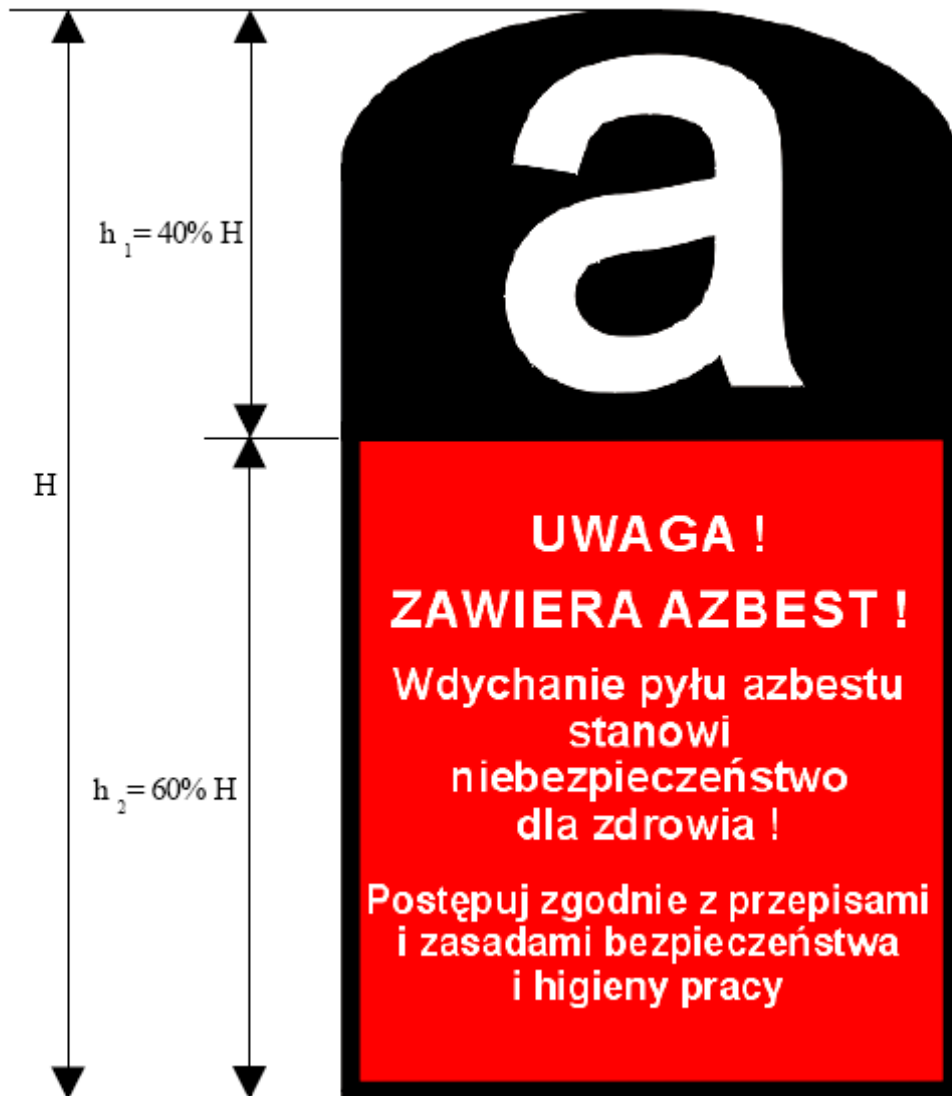
- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier i tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

3) Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).

4) Np. informacje o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.

Załącznik nr 4

Wzór oznakowania wyrobów, odpadów i opakowań zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest, a także miejsce ich występowania.

Oznakowanie wzorowane jest na postanowieniu Unii Europejskiej (załącznik II do Dyrektywy 83/478/EWG).

Wszystkie wyroby zawierające azbest oraz odpady lub miejsca ich występowania powinny być oznakowane w następujący sposób:

- oznakowanie zgodne z podanym wzorem, powinno posiadać wymiary co najmniej 5 cm wysokość (H) i 2,5 cm szerokość,
- oznakowanie powinno się składać z dwóch części:
części górnej ($h_1 = 40\% H$) zawierającej literę „a” w białym kolorze na czarnym tle,
części dolnej ($h_2 = 60\% H$), zawierającej standardowy napis w białym i/lub czarnym kolorze na czerwonym tle i powinien być wyraźnie czytelny,
- jeżeli wyrób zawiera krokidolit, standardowo stosowany zwrot „zawiera azbest” powinien być zastąpiony zwrotem „zawiera krokidolit - azbest niebieski”.

Informacja o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu, PCB oraz innych substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska

Gmina: Informacje za okres:
Powiat: określające stan na dzień:
Województwo:

Dział 1. Informacje dotyczące azbestu

Lp.	Nazwa wyrobu zawierającego azbest ¹⁾	Miejsce występowania wyrobu zawierającego azbest (adres)	Jednostka miary	Ilość	Uwagi ²⁾
-----	---	--	-----------------	-------	---------------------

Objaśnienia:

¹⁾ Przy określaniu nazwy wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- * płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- * płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- * rury i złącza azbestowo-cementowe,
- * izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- * wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- * przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- * szczeliwa azbestowe,
- * taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- * wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- * papier i tektura,
- * inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

²⁾ Należy wskazać obiekt, w którym znajdują się wyroby zawierające azbest, oraz określić ich stan - stopień uszkodzenia wyrobów zawierających azbest.

Dział 2. Informacje dotyczące PCB

Lp.	Nazwa instalacji lub urządzenia zawierającego PCB ¹⁾	Miejsce występowania instalacji lub urządzenia zawierającego PCB ²⁾	Ilość PCB ³⁾	Jednostka miary	Stan instalacji lub urządzenia ⁴⁾	Data i sposób usunięcia lub zastąpienia PCB inną substancją ⁵⁾
-----	---	--	-------------------------	-----------------	--	---

Objaśnienia:

¹⁾ Transformator; kondensator; silnik elektryczny; pompa próżniowa; magazynowany olej, smar itp.

²⁾ Szczegółowość informacji powinna być tak dobrana, aby podawała jednoznaczną lokalizację urządzenia lub instalacji.

³⁾ Objętość oleju zawierającego PCB; masa elementów zanieczyszczonych PCB; w przypadku braku możliwości oszacowania ilości cieczy lub ciężaru elementów zanieczyszczonych PCB podać wagę całego wyrobu.

⁴⁾ Wpisać właściwe spośród: działający; uszkodzony (określić stopień uszkodzenia); magazynowany; przeznaczony do unieszkodliwienia.

⁵⁾ W przypadku zlecenia firmie usunięcia lub zastąpienia PCB podać jej nazwę i adres.

Dział 3. Informacje dotyczące substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, innych niż azbest i PCB *

Lp.	Nazwa wyrobu zawierającego substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska, inne niż azbest i PCB	Miejsce występowania wyrobu zawierającego substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska	Ilość	Jednostka miary	Uwagi
-----	---	---	-------	-----------------	-------

Objaśnienie:

* Określone w rozporządzeniu wydanym na podstawie upoważnienia zawartego w art. 160 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska.

Osoba sporządzająca zestawienie:

.....
(imię i nazwisko) (stanowisko) (telefon) (e-mail)

WÓJT (BURMISTRZ, PREZYDENT MIASTA)

.....
(imię i nazwisko, podpis, pieczęć wójta, burmistrza, prezydenta miasta)

11. Spis pojęć:

- a) **Informacja o wyrobach** – kwestionariusze zawierające informacje, które właściciel, zarządca lub użytkownik miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest, ma obowiązek corocznie, do dnia 31 stycznia, przekazywać wójtowi, burmistrzowi, prezydentowi miasta lub bezpośrednio wojewodzie miejsce zawierające azbest – również miejsce, w którym znajdują się wyroby zawierające azbest.
- b) **Ocena stanu wyrobu** – „Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” załącznik nr 1 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.
- c) **Odpady zawierające azbest** – odpady zaliczane do odpadów niebezpiecznych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - o odpadach.
- d) **Posiadacz odpadów** – każdy, kto faktycznie włada odpadami (wytwórca odpadów, inna osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna), domniemywa się, że władający powierzchnią ziemi jest posiadaczem odpadów znajdujących się na nieruchomości.
- e) **Składowisko odpadów azbestowych** – obiekt budowlany przeznaczony do składowania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.
- f) **Właściciel wyrobów zawierających azbest** – właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, a także obiektu (obiektu budowlanego, budynku mieszkalnego jednorodzinnego, tymczasowego obiektu budowlanego), urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest.
- g) **Wykonawca prac w kontakcie z azbestem** – firma posiadająca decyzję zatwierdzającą program gospodarki odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest lub złożyła informację o sposobie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest, posiadająca odpowiednie wyposażenie techniczne do prowadzenia takich prac oraz zatrudniająca pracowników przeszkolonych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest.
- h) **Wyrób zawierający azbest** – każdy wyrób, w którym zawartość azbestu jest równa lub większa od 0,1 %.